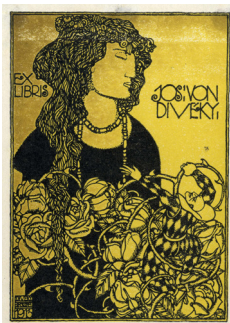
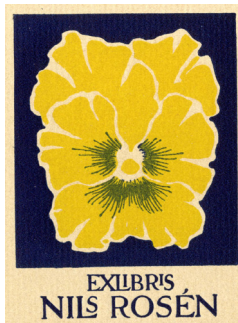

KISGRAFIKA^{2024/1}

KIADJA A „KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE GRAFIKAGYŰJTŐ ÉS MŰVELŐDÉSI EGYESÜLET”

Divéky József, 1913
P1, 112 × 81 (100 × 70) mm

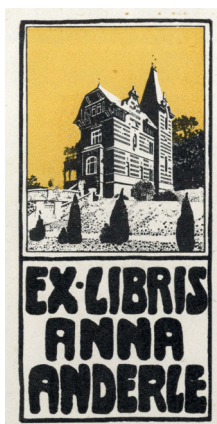
Waldenström Ella, 1900 körül
P1, 120 × 90 mm

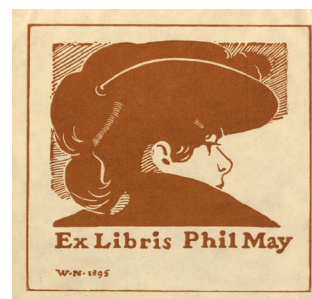
Bovard Fortuné, 1904
P1, 142 × 102 mm

Löffler Berthold, 1900 körül
P7, 132 × 125 (100 × 95) mm

Roller Alfred, 1907
P1, 105 × 55 (80 × 38) mm

Nicholson William, 1895
X2, 95 × 100 mm

TARTALOM

STOKINGER József: Az emlékek örökké élnek • **Dr. TEBELI Izabella:** Horváth Hilda
Dr. JUHÁSZ István: Emlékezés egy jóbarátra • **Dr. HORVÁTH Hilda:** Minivarázs
VASNÉ dr. TÓTH Kornélia: A lovas témájú grafikák mestere, König Róbert
UJSZÁSZI Róbert: Nagy Árpád 2. rész • **Dr. LAKNER József:** Vén Zoltán Székesfehérváron
RÁCZ Mária: Bakacsi Lajos 75. születésnapjára
Dr. ifj. SARKADY Sándor: Sterbenz Károly és az Erdélyi család kisgrafikái
RÁCZ Mária: Szegedi adventi beszámoló • Bemutatkozik Palásti Erzsébet
LAPSZEMLE • INNEN-ONNAN

ALAPÍTVÁ: 1959. **MEGJELENIK ÉVENTE NÉGY ALKALOMMAL**
Postacím: 2042 Törökbálint, Bartók Béla utca 2. • **Internetcím:** www.kisgraffika.hu
Ex librisek forráshelye: Stokinger gyűjtemény és www.exlibrismuzeum.hu
Felelős kiadó: Antalné Tari Zsuzsanna ügyvezető • **e-mail:** titkar@kisgraffika.hu
Szerkesztők: dr. Tebeli Izabella • Stokinger József
ISSN 0209-6161 (nyomtatott) • ISSN 2786-1104 (online)

AZ EMLÉKEK ÖRÖKKÉ ÉLNEK!

Velük, általuk működött, újra és újra erőre kapva
a Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesülete.
Köszönet illeti őket sok évig végzett munkájukért.

SZEGED, 1985 HORVÁTH MIHÁLY UTCAI KÉPTÁR, BORDÁS FERENC EMLÉKKIÁLLÍTÁS

első sor: Frastaczkyné Emike, Rácz Mária, özvegy Bordás Ferencné és leánya, Kopasz Márta,
mögöttük: dr. Krier Rudolf (szegedi csoport titkára), Rostáné Pap Piroska festő művésznő,
László Anna grafikus művésznő, Zenei József, Harmath Klára, dr. Bakonyi Tibor, Giday Kálmán

Az életről tudjuk, hogy véges, de a fotókon megörzött pillanatok felérnek az örökkévalósággal. A fiók mélyéről előkerült képeken olyan embereket láthatunk, akiket ismertünk vagy csak hallottunk róluk. Az emlékekből táplálkozunk. A kisgrafika iránti elkötelezettségben és egymás szeretetében is példát mutattak. A mi feladatunk, hogy ezt a szemléletet tovább vigyük. Amit életük során tapasztalatból összegyűjtöttek, ők észrevétlenül át is adták a fiatalabbaknak abban a jó közösségben, melyet a KBK nyújtott nekik a rendszeres klubtalálkozókon, születésnapokon, névnapokon vagy a sokat emlegetett kirándulások, nemzetközi kongresszusok alkalmával. Néhányukról csak hallottam, de mindig azt mesélték róluk, hogy igazi baráti közösséget alkottak. Sokukat személyesen is ismerhettem. Nagypám kedvenc mondása volt, hogy „A fát gyümölcséről, az embert erkölcséről megismerheted.” A KBK-s közösségben nem csalódtam. A barátság az egyik legértékesebb dolog, ami az életben adatik nekünk. A KBK-s baráti találkozók számos ex libris cserélt gazdát a jóízű beszélgetések mellett. Fontosnak tartom, hogy mindenkinek legyen ismerete azokról, akik sokat tettek egyesü-

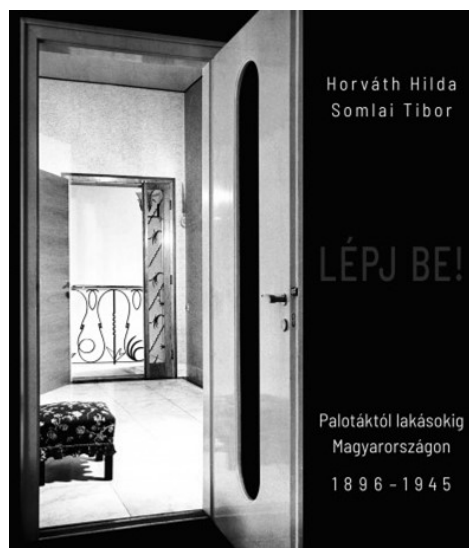
letünkért a Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület alakulásától eltelt 65 évben. Igaza lehet Isaac Newtonnak, amikor Robert Hooke-nak írt levelében így vall: „Ha továbbláttam, azért volt, mert óriások vállán álltam.” Ebben benne van a tisztelet alázata, de a továbblátás feladata is. Úgy gondolom, hogy KBK-s példaképeinkkel és a minket követőkkel egyaránt nekünk is ez a dolgunk, mert a példakép olyan személy, aki cselekvéseivel, magatartásával, életével példát mutat, aki méltó a követésre. Kérem azokat, akiknek van a régi időkről fotója, esetleg levél dokumentuma, az küldje el a szerkesztőség címére e-mailben, vagy postán, amit szkennelés után visszajuttatok. Amennyire az újság terjedelme engedi, a képeket folyamatosan megjelentetjük. A közölt, vagy közölni kívánt képeken sajnos általunk páran feledésbe merültek, de aki felismer valakit, akit mi nem tudtunk azonosítani, kérem, jelezze:

Stokinger József
8000 Székesfehérvár, Budai út 82.
E-mail: stokinger.jozsef@gmail.com
Mobil: 06 20 283-3123

DR. TEBELI IZABELLA

Kedves KBK tagunk Horváth Hilda művészettörténész és Somlai Tibor belsőépítész könyvbemutatója

A KBK vezetőivel karöltve 2023. december 14-én személyesen vehettem részt a Falk Miksa utcai Virág Judit Galéria és Aukcióházban dr. Horváth Hilda művészettörténész és Somlai Tibor belsőépítész „Lépj be! – Palotáktól lakásokig Magyarországon 1896-1945” című könyvének dedikálással egybekötött könyvbemutatóján. A csodálatos album lapozgatása közben igazán intim pillanatokot élhetünk át, hiszen a 19. század végén és a századforduló kezdetén élt főúri családok enteriőrjébe nyerhetünk betekintést. Az eredeti fotók hű képet adnak az akkori arisztokrácia és nagypolgárság mindennapjairól. A lakberendezési tárgyak változása az időszak előrehaladtával a pompás eleganciától a funkcionalizmus által megszabott személyes és az extravagáns megjelenítésig színesedik. A kötetben az archív képekhez fűzött elemzések két nézőpontból: dr. Horváth Hilda szakszerű elemzésével, illetve a belsőépítész szerzőtárs oldottabb szemüvegén keresztül a hajdani otthonok – előcsarnokok, folyosók, nagytermek, ebédlők, szalonok, könyvtárak, hálószobák, fürdőszobák, kertek – világát.

A könyvbemutatón érdekes történetek elevenedtek fel a szerzők visszaemlékezéséből, hogyan is született meg ezen album ötlete, illetve melyik a kedvenc lakás és palotarészlet. – Ajánljuk e könyvet a pedagógusoknak, a népművelőknek, a művészet kedvelőinek és mindenkinek, aki hisz abban, hogy a múltat nem szabad feledni. Kell az emlékezés. Örök feladatunk fenntartani a múlt iránti tisztelet érzését. Ennek a szép feladatnak tett eleget dr. Horváth Hilda és Somlai Tibor, mert könyvük tulajdonképpen egy különleges kordokumentum. E szép könyvet már kézbe venni is öröm. Köszönet ezért a Corvina Könyvkiadónak és a nyomdának a művészi kivitelezésért. Gratulálunk a Szerzőknek és további sikeres alkotást kívánunk!

Dr. Csoma László, dr. Kőrösi Ilona, Somlai Tibor, dr. Tebeli Izabella,
Radó Andrásné, dr. Horváth Hilda, Stokinger József, Vén Zoltán

DR. JUHÁSZ ISTVÁN

Emlékezés egy jóbarátra

*Gondolkodva élni és alkotni, mások és a magam öröme.
(Nagy László Lázár művészi ars poeticája)*

5 éve, 2019. január 12-én hunyt el Nagy László Lázár grafikusművész. Az elmúlt fél évszázad egyik legtermékenyebb alkotója volt, az első – sorozámozott – kisgrafikáját 1966-ban készítette (ez egy afrikai maszkról készített linómetszet volt), a 713-as sorozámozott utolsót 2017-ben (Fürdőző Don Quijote, rézkarc). Ez utóbbiból már csak a nyomólemezt születt meg, a grafikák papírra nyomása elmaradt.

*Nagy László Lázár és Don Quijote – ceglédi részletekkel
(tollrajz, 2018)*

Élete, tanulmányai, mesterei

Nagy László Lázár 1935. szept. 10-én született Pest-szentlőrincen, amely akkoriban közigazgatásilag Vecséshez tartozott. A repülőtérhez közel laktak, amely a II. világháború alatt kiemelt bombázási célpont volt, ezért a család Ceglédre költözött. Iskoláit is itt végezte. Általános iskolában osztálytársa volt Baranyi Ferenc (később Kossuth-díjas költő), Markovits Ferenc (később Balázs Béla-díjas fotóművész). Rajztudására itt figyelt fel Veér László művésztanár, aki segítette, biztatta a kisdíjakot.

Később címfestőnek tanult (a háborús évek, a család anyagi helyzete nem tette lehetővé, hogy ekkor művészi tanulmányokat folytathasson), ebből tett mestervizsgát. Édesapja is címfestő volt, aki festmények másolásával is próbálkozott, de ennél nem jutott tovább. Dekoratórként helyezkedett el, és tulajdonképpen nyugdíjba vonulásáig ez volt a fő kereső tevékenysége. A Pest Megyei Vendéglátóipari Vállalat dekorműhelyét vezette, majd az Új Gazdasági Mechanizmus évei alatt ez alakult át a jó hírnevet szerzett Róna Vendéglátó Vállalattá (Berda irodalmi kocsmá, jazz fesztiválok). Olyan legendás vendég-lősök voltak a kollégái, mint Rosenstein Tibor és Huszár Károly, de aki igazán nagyra tette a Rónát, az dr. Hajdu Endre igazgató volt.

A dekorációs műhelyben munkatársa volt Baán Lajos, Prohászka Antal, Kármán Sándorné és Gulicska Lőrinc is; mindannyian kipróbálták magukat a képzőművészet területén is, nem eredménytelenül. A dekorműhelyben került kapcsolatba az ismert parasztfestővel, Benedek Péterrel, aki sokszor bement hozzá. „Lacikám, adj már egy kis füstéket!”, mondta, és Laci adott. Benedek Péter olyan színekkel festett, amilyen színeket éppen kapott.

Nagy László Lázár művészé válását – iskoláit követően – olyan mesterek segítették, mint Chiovini Ferenc, akihez szolnoki sorkatonai időszaka alatt járt el tanulni, majd Varga Nándor Lajos és Kopasz Márta. Mint sokszor említette, a grafikusmesterséget „levelező tagozaton” szerezte, ugyanis munkáit rendszeresen elküldte levélben Szegedre Kopasz Mártának, aki levélben válaszolva látta el tanácsokkal.

Gutenberg és nyomdája (fametszet, 1986)

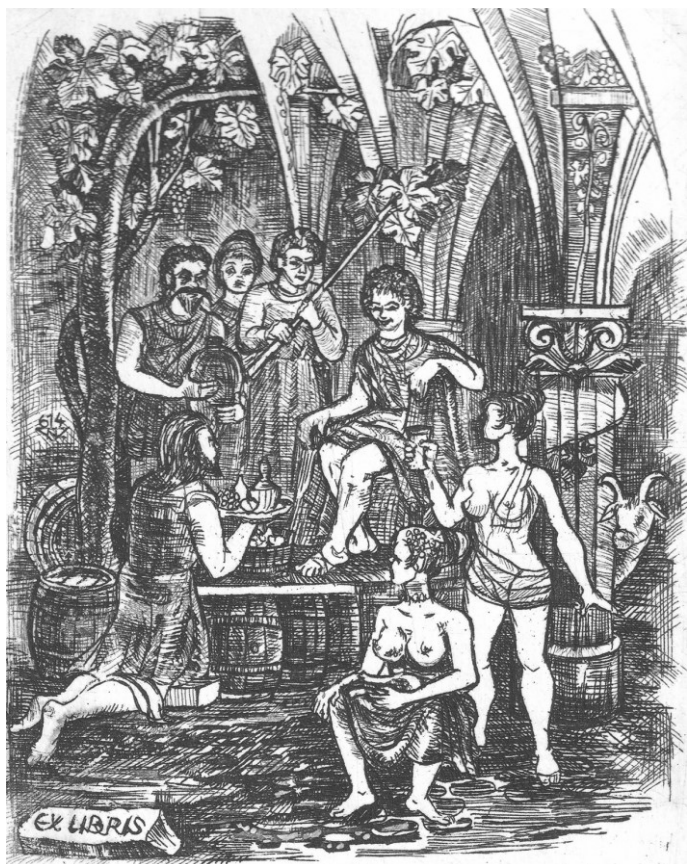
Nyugdíjba vonulását követően is töretlenül alkotott, utazási élményeit kisgrafikákban, akvarellekben is megörökítette. Feleségének halála (2013) megrendítette alkotókedvét, már csak néhány művet készített, legszívesebben fiánál és barátaival töltötte az időt, de rendszeresen látogatta a városi kulturális és egyéb rendezvényeket is. 2017 végén egy (valószínűleg) rosszul sikerült műtétet követően elveszítette beszédkészségét, ennek ellenére óriási lelki erővel még készített 2018-ban 11 nagyméretű donquijotés tollrajzot, amelyek élete utolsó kiállításának a gerincét adták (erről lásd alább).

Megérte negyedik unokájának és első dédunokájának a születését, de dédunokájának már csak a fényképét láthatta. 2019. január 24-én volt a temetése, hamvait a Ceglédi Városházában ravatalozták fel, ahol több százan vettek tőle végső búcsút.

Művészi tevékenysége, kiállításai

A képzőművészet számos ágában alkotott Nagy László Lázár. Festett, szobrot faragott, éremterveket készített (elég sokat), könyveket illusztrált, karikatúrákat rajzolt, de a legkedvesebb számára a kisgrafika volt, ezen belül is az ex libris készítése volt a fő „műfaja”.

Készített ex librist megrendelésre, barátságból, évfordulóra, ünnepnapokra, barátainak, munkatársainak, családtagjainak, illetve saját magának is. Tíz vagy annál is több ex librist készített Mario de Filippis, Gulyás Mihály, Komáromi Imre, Krajcsi Tiborné, Petrovics Sándorné, Petz Alma, Roland Roveda, illetve saját családja, felesége, Piroska és önnön nevére.

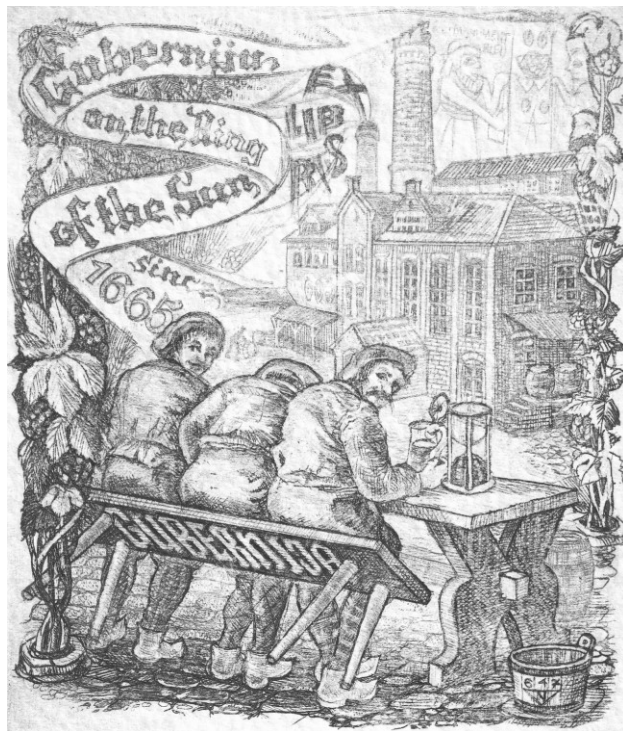

*Hódolat Bacchusnak, a bor és a mámor istenének
(rézkarc, 2001)*

Az ex librisek témaválasztása rendkívül sokrétű. Gulyás Mihálynak főleg sakk témájú lapokat készített, feleségének (női divatszabó volt) ruhákat, illetve virágokat ábrázoló képeket.

Nagyon sok ex librisnek volt témája a könyv, illetve könyvtár, nyomdatechnika, védett madarak és növények, magyar történelmi személyiségek, magyar Nobel-díjasok, a tudományok nagy eredményei és személyiségei, a Balaton és környéke mondanivalója, szőlő és bor, sör, női aktok, nagy művészek (Botticelli, Van Gogh, Csontváry stb.), a Biblia néhány alakja (pl. Jónás), magyar költők Balassától Baranyi Ferencig. A közlekedési eszközök közül a vitorlás hajókat és a vonatokat többször is megörökítette, de készített kerékpár történeti rézkarcot és postakocsit ábrázoló fametszetet is, számos grafika mesék és

olvasmányélményei alapján készült, megörökítette a ceglédi középületeket (vasútállomás, Polgármesteri Hivatal, templomok, iskolák) is. A legtöbb grafikájában Don Quijotét idézi meg (lásd alább).

*Sörbírák és a Gubernija sörgyár épülete
(rézkarc/-metszet, 2005)*

A kisgrafikák technikájaként alkalmazott linómetszetet, rézkarcot, rézmetszetet, hidegtűt, alugráfiát, de a legtöbb ex librist fametszetként készítette el. Ez ugyan igen munkaigényes technika, hiba esetén nehéz (ha egyáltalán) javítani, mégis ezt kedvelte leginkább. Itt meg kell említeni Fery Antal (Tóni bácsiként hivatkozott rá) nevét, aki szintén rengeteg fametszetet készített, és vele atyai jó barátságban volt Nagy László Lázár.

Több mint háromszáz kiállításon szerepeltek alkotásai, ebből majd félszáz egyéni kiállítás volt. Több külföldi egyéni kiállítása is volt, és nagyon sok külföldi csoportos kiállításon vett részt alkotásaival. Mexikó, Olaszország, Japán, Portugália, Szovjetunió, Spanyolország, Lengyelország, Németország, Dánia, Finnország, Svédország, Szíria, Törökország (stb.) voltak a külföldi szereplések helyszínei, csak Mexikóban kilenc kiállításon vett részt. A kiállítások nagy számát az is indokolta (okozta), hogy Nagy László Lázár gyakran vett részt nemzetközi grafikai pályázatokon, és műveit rendszeresen beválogatták a kiállítandó alkotások közé.

Élete utolsó kiállítása Cegléden volt 2018 októberében, ahol keresztmetszetet láthatott a közönség életművéből, de a legnagyobb attrakció az a 11 tollrajz volt, amelyeken Don Quijote szerepében legtöbbször saját magát, sorsát ábrázolta. A kiállítás rendezésében e cikk szerzője is szerepet vállalt, valamint az alkalmi kiadványt is én készítettem (ez tartalmazta mind a 11 tollrajzot, illetve egy életinterjút Nagy László Lázárral), valamint engem kértek fel a kiállítás megnyitására is.

*Jónás a parton, a cethal szájából kivetetten
(rézkarc, 2008)*

Voltak még tervei, szeretne volna elkészíteni a régi mesterségek sorozatot (pék, kádár, kovács, kosárfonó stb.), választott városáról, Ceglédre további grafikákat alkotni, életművét rendszerezni, újabb nyomatokat előállítani a dúcokról, lemezekről. Erre már nem kerülhetett sor. Két kiállításra is szeretet volna eljutni, Prágába és Vologdába, levelezett is ezzel kapcsolatban, de betegsége már nem tette lehetővé ezek megvalósulását.

Egy évvel Nagy László Lázár halála után kettős kiállítást rendeztem az emlékére, egyrészt egy nagyon bőséges életmű kiállítást, és ezzel párhuzamosan művésztsai, tanítványai, barátai alkotásaiból az ő tiszteletére, emlékére készült, átadott alkotásokból összeállt tárlatot. Erre is készült – egy szintén kettős – alkalmi kiadvány. Mindkét (illetve tulajdonképpen mindhárom) kiállítás sok látogatót vonzott, a megnyitókön (külön-külön) közel kétszázan vettek részt.

Don Quijote

A nemzetközi ismertséget, sőt elismertséget Don Quijote alakjának grafikáin való szerepeltetése hozta meg számára. Összesen 36 ilyen ex librist készített, továbbá a már említett 11 tollrajzot, de megörökítette a már említett dr. Hajdu Endrét is Don Quijoteként (azt, hogy mennyire találó ez a megörökítés, csak az tudja, aki ismeri Don Quijote történetét, és a Róna igazgatójának a történetét is, mindketten nemes célokért küzdenek, elbuknak, de mégis elnyerik az együttérzést, a csodálatot). Don Quijote alakjának a megformálása Nagy László Lázárnál nem a mű illusztrációja, hanem abból kiemelve, szellemiségét megtartva készültek az alkotások. Egyik grafikán Don Quijote szélmalmokat árul, egy másikon sakkozik, és a figurák között szerepel Don Quijote, Sancho Panza és szélmalom is, egy harmadikon kezében tartja Cervantes nagy művét, a következőn bábokkal harcol, egy újabb ex librisen rabként utazik egy kordében stb. Kevesebb, mint tíz grafikus van a világon, aki ezt az ábrázolási módot alkalmazta/alkalmazza.

dr. Hajdu Endre, mint Don Quijote (rajz évszám nélkül)

Dániában kétnyelvű kiadványt készítettek Nagy László Lázár Don Quijotét bemutató műveiből (László Lázár Nagy & Don Quixote, Frederikshavn Kunstmuseum & Exlibrissamling, 2015), ebben 18 donquijotés grafika szerepel. A kordén hazafelé tartó Don Quijote került fel a 2015-ben Portugáliában megjelent Contemporary International Ex-libris Artists mélynyomású címlapjára, de a vaskos köteten belül is több oldalt szentelnek Nagy László Lázárnak és műveinek.

Hazafelé (fametszet, 1974)

Társadalmi tevékenysége, elismerései

Nagyon sok társadalmi szervezetnek volt tagja, végzett abban tevékenységet. Városvédők, borlovagrend, irodalmi asztaltársaság, kisgrafikai kör, múzeumbarátok, csak néhány utalás ezek közül.

Ha kérték oklevelet, emléklapot készített, kiadványt illusztrált, érmet tervezett, de volt, hogy megrongált ólomüveg képet állított helyre.

Vezetésével jött létre 1971-ben a ceglédi Kisgrafika Barátok Köre, majd országos találkozót szervezett a hasonló szervezetekkel. Az első ilyen országos találkozó – Nagy László Lázárnak köszönhetően – Cegléden volt 1973-ban, majd ugyancsak Cegléden volt a következő öt is, biennálészerűen, kétevente Cegléden. Ezekre minden alkalommal a résztvevő grafikusok által alkotott művekből álló mappa is készült.

Az 1983-as mappában összesen tíz grafikus, Drahos István, Fery Antal, Király László, Kékesi László, Nagy Árpád, Nagy László Lázár, Perey Zoltán, Stettner Béla, Várkonyi Károly és Török János egy-egy grafikája található. Nem akármilyen névsor!

Ő készítette el Cegléd Város díszpolgári oklevelét is, amit aztán maga is megkapott 2010-ben. Szeretett városa minden lehetséges kitüntetéssel elismerte munkásságát, a város saját halottjának tekintette, halálát követően emléktáblát avattak részére a városi Pantheonban.

Megyei (Prima Primissima) és országos (Podmaniczky-díj, 2006) elismeréseket is kapott. Nem tartozott az akadémikus művészek közé, ez is oka lehet, hogy – sajnos – az állami elismerés „elkerülte”. Ezt némileg kárpótolta számára a nemzetközi ismertség és elismertség.

Az internet adta lehetőségeket maga is használta, rendszeresen facebookozott, tartotta a kapcsolatot bel- és külföldi ismerőseivel, művésztársaival. Leveleit oroszul, angolul írta meg külföldi ismerőseinek.

Galilei élete és tudományos felfedezései – 1. (rézkarc, 2009)

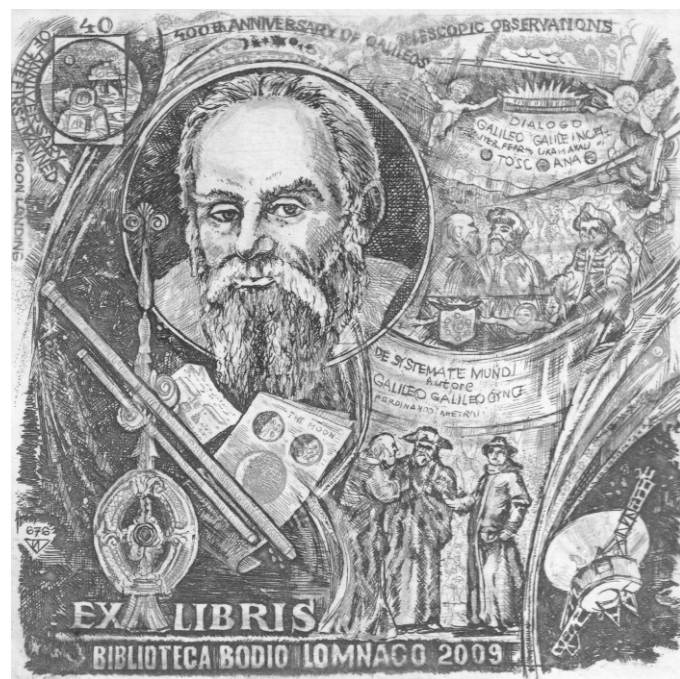
A művészi hagyatéka

Nagy László Lázár többször is mondta, hogy szeretne „nyomot hagyni a világban”. Nem kétséges, ez sikerült neki, művészi hagyatéka igen színes. Ex librisei számos helyen megtalálhatók a világban, múzeumok, képtárak állományában szerepelnek, de a címzettek is büszkék lehetnek ezekre az alkotásokra. Érméit ma is sokszorosítják, adományozzák, festményeit keresik, kiállítják.

Rendezetlen viszont – egyelőre – szerszámainak, a nyomdúcoknak és lemezeknek, művészeti könyvgyűjteményének a sorsa. Lehetne vele mit kezdeni, erre nagyon jó példa az, ahogyan Fery Antal művészi hagyatékát kezelik Szerencsen: a hagyatékot megőrzik, és a helyi múzeumban egy helyiségben Fery Antal kisgrafikáiból (több száz darabból álló!) állandó kiállítás tekinthető meg. Van kitől tanulni! Talán még Nagy László Lázár utolsó, befejezetlen rézkarcáról is lehetne nyomatokat készíteni.

Irodalom

A már felsoroltak mellett – természetesen – Nagy László Lázár munkái rengeteg kiállítási katalógusban is helyet kaptak. A kiállítások felsorolása (az utolsó négyet kivéve) megtalálható Vasné dr. Tóth Kornélia könyvében (Nagy László Lázár kisgrafikai világa, Országos Széchényi Könyvtár, Budapest, 2018). Szintén Vasné dr. Tóth Kornélia jegyezte az Ex libris és képkultúra (Kossuth Kiadó, Budapest, 2016) című könyvet, amelyben több oldalt is Nagy László Lázárnak szentelt, illetve a Múltunk neves ex libris gyűjtői (Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület, Budapest, 2019) című könyvet, amelyben Nagy László Lázár grafikáinak gyűjtői is szerepelnek, illetve felesége, Pirokska, mint gyűjtő is nevesítve van. A Kisgrafika c. lap korábbi számaiban is többször szerepelt Nagy László Lázár és munkássága.

Galilei élete és tudományos felfedezései – 2. (rézkarc, 2009)

RÁCZ MÁRIA

Bakacsi Lajos 75. születésnapjára

Bakacsi Lajos művészeti vezetőnket 75. születésnapja alkalmából 2024-es KBK-s januári összejevetelünkön személyesen köszöntöttük. Grafikai gyűjteményeimből Lajos alkotásait alkalmi kiállításon mutattam be. Az ünnepeltnek az elmúlt idők összejevelel, rendezvényeinek megörökített közös fotók vetítésével kedveskedtünk alkalmat adva beszélgetésre, emlékek felidézésére.

op. 107, X1/col, 88x68 mm, 1987

Bakacsi Lajos pedagógus, festő-, grafikusművész, a Kisgrafika Barátok Köre szegedi csoport művészeti vezetője. A barát szó nála kiemelendő. Szívesen segít magánemberként és a közösségnek is. Munkája precíz, alapos. Bakacsi Lajos 1949. január 04-én született Szegeden. Édesapja kereskedő, édesanyja fodrász volt, tőlük tanulta meg a munka tiszteletét. A Zalka Máté Általános Iskola elvégzése után a Radnóti Miklós Gimnázium műszaki rajz tagozatos osztályában érettségizett, rajztanára Hemmert János, mindannyiunk Hemi Janija volt. Ő ajánlotta be a Vlasits Károly vezetett Tábor utcai szabadiskolába, itt volt az első kiállítása is 1968-ban. A városi képzőművészeti kör megszűnte után a Vasutas Képzőművészeti Körben dolgozott évekig. 1968-ban felvételt nyert a Szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskolára, mesterei: Vinkler László, Cs. Pataj Mihály voltak.

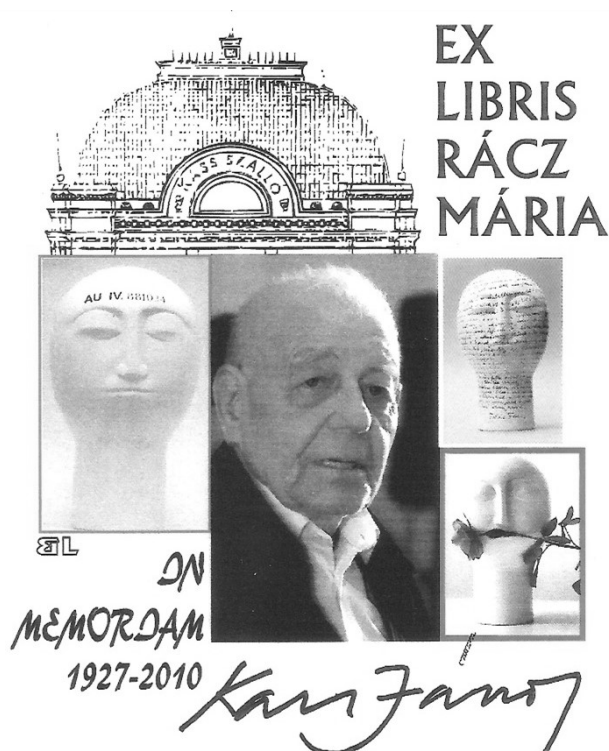
op. 143, X3, 123 mm x 85 mm, 1996

Érdeklődve vett részt a Fischer Ernő művészetelméleti speciális kollégiumában. Mesterének hatását egy Horváth Mihály utcai galéria kiállításán vettem észre, ahol mindkettőjük festménye közös falon szerepelt. 1972-ben az Országos Diákköri Konferencián az op-art alapjai és helye a 20. század művészetében dolgozatával első helyezést ért el a társadalomtudományi szekcióban. Ez lett a szakdolgozati témája is. 1972-ben elnyerte a Tanárképző Főiskola kiváló tanárjelöltje díjat, földrajz és rajz szakos diplomát szerzett. A Déri Miksa Gépipari Kollégiumban kapott nevelőtanári állást, vezette a könyvtárat, zeneszeretét megosztotta a diákokkal, linómetsző körben a grafika készítését ismertette.

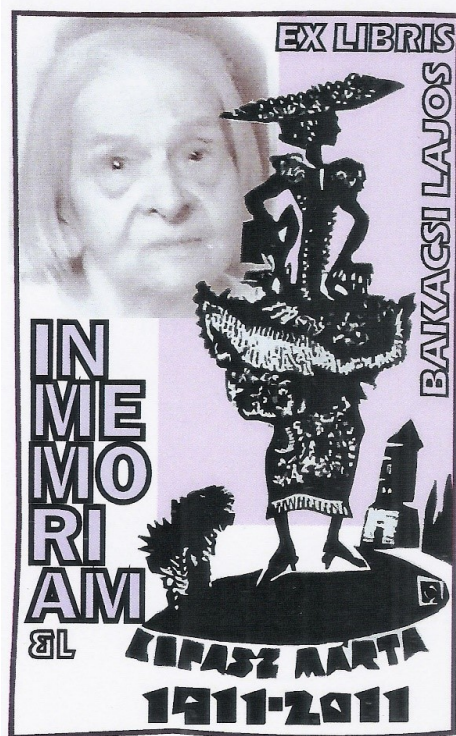
EX LIBRIS RÁCZ MÁRIA^{BL}

op. 210, CAD, 100x100 mm, 2013

op. 185, CAD, 100x75 mm, 2010

1980 augusztusában áthelyezéssel a szegedi Vedres István Szakközépiskolába került, ahol szabadkézi rajzot és ábrázoló geometriát tanított. Tantervet dolgozott ki a 2000-ben induló rajz tagozatos osztály számára. A tagozaton szabadkézi rajz mellett a festészet és a grafikai technikák elsajátítására is megtanította diákjait. Nyaranta a Csongrád Megyei Rajztanár Stúdió ásoshtalmi művésztelepén dolgozott. Cs. Pataj Mihály majd Kopasz Márta hatására Buday György nyomdokain kezdett kisgrafikákat készíteni.

op 193, CAD, 95 mm x 58 mm, 2011

Ex librisei, alkalmi grafikái fehér-fekete folthatásai hűen fejezik ki lírai, népi mondanivalóját, szép, mives betűi az alkotásai szerves részei. Árpás Károly író, Cziczzer Olga és Radnai István költők könyveiben láthatjuk illusztrációit. A szegedi Szépművészeti Céh tagjaként is aktív.

1968 óta kiállító művész, grafikájával szerepelt már Szegeden a Bartók Művelődési Központban megrendezett 1977-es Országos Kisgrafika Barátok találkozójának kiállításán. Ex libriseivel hazai és nemzetközi kiállításokon rendszeresen jelen van. Személyesen részt vett 1986-ban Utrechtben a Nemzetközi Ex libris világtalálkozón. Tanulmányutat tett Erdélyben, Franciaországban, Hollandiában, Németországban, Olaszországban. Szülővárosában, vármegyénken belül és kívül gazdag képanyaggal gyakran látjuk munkáit

KBK 60

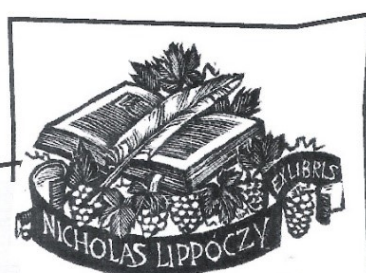
In memoriam

BL
op. 231

Ex libris
Rácz Mária

op. 231, X3, 150x115 mm, 2019

Dr. Lippóczy Miklós
gyűjtő (1913-2004)

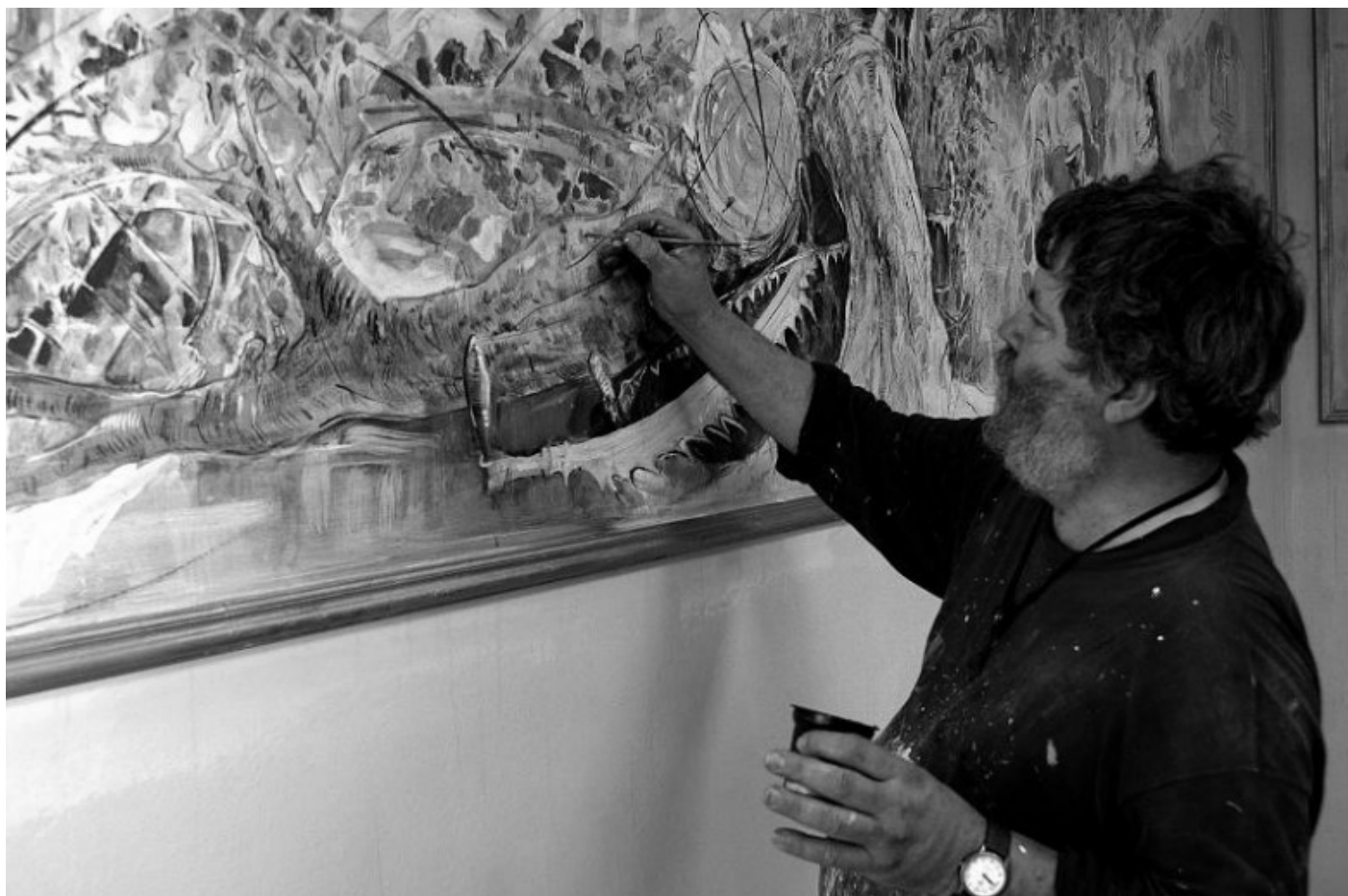

Kovács József
gyűjtő (1915-1996)

Kiállításain festményei kiegyensúlyozott egyéniségét tükrözik. Alkotásai nemcsak lakások, hanem a szegedi városháza barokk tornyának falait is díszítik.

Alkotókedve és alkotóereje töretlen, a szegedi képzőművészeti élet jeles egyénisége. Munkáival szerepel az évente megrendezett Szegedi Festők és a Szegedi Rajzpedagógus kiállításokon, ahol díjakat nyert. Az Év Képzőművésze és Vinkler László-díj kettős kitüntetettje. 2009-ben a Magyar Kultúra Napján elnyerte a Kölcsey érmet a képzőművészet terén végzett munkájáért.

Köszönjük Lajos munkáját! Isten éltesse erőben, egészségben, sok örömben, alkotókedvben.

VASNÉ DR. TÓTH KORNÉLIA

A lovas témájú grafikák mestere, König Róbert

10 éve, 2014. január 27-én hunyt el Budapesten König Róbert Munkácsy-díjas magyar grafikusművész, művész-pedagógus, sok éven át a Kisgrafika Barátok Köre elnöke, a magyarországi németiség kulturális örökségének kiemelkedő ápolója.

1951. november 3-án született Székesfehérváron. Széles körű érdeklődés, európai tájékozottság, a képzőművészeti mellett zenei talentum is jellemezte. Született mester volt, aki tanítványainak a művészet elmélete és gyakorlata mellett a mesterség morálját is vonzóvá tudta tenni.

A Magyar Képzőművészeti Főiskola grafika szakán diplomázott Raszler Károly és Rozanits Tibor növendékeként 1975-ben, ahová még ebben az évben bekerült oktatóként, és ahol haláláig dolgozott. Ekkortól tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének. A hetvenes években ösztöndíjasként Olaszországban és Norvégiában dolgozott, tanított Hollandiában a Hágai Királyi Akadémián. A Magyar Képzőművészek Szövetsége, később a Magyar Illusztrátorok Társasága, a Magyarországi Német Írók és Művészek Szövetsége (Verband Ungarndeutscher Autoren und Künstler, VUdAK), a Kisgrafika Barátok Köre, az esslingeni Künstlergilde és a Magyar Rézkarcolók Egyesületének is tagja volt.

König Róbert munka közben (fotó)

A Kisgrafika Barátok Körének 1984-től töltötte be a művészeti vezető, majd 1994-től az elnöki tisztét a haláláig. Lelkes Mária iparművészt vette feleségül, aki támasza volt szakmai céljai megvalósításában is.

Szerteágazó művészeti tevékenysége a pár centiméteres fametszetektől egészen a monumentális falfestményekig terjedt. Rajzzal, fametszettel, linómetszettel, rézkarccal és kőrajzzal egyaránt foglalkozott. A technikai sokoldalúság mellett műveit a tematikai változatosság jellemzi; kimeríthetetlen alkotói fantáziája miatt is nagy élményt jelent a König Róbert rajzaival való találkozás. Bemutatta az emberi civilizáció fenyegetettségét, rejtelmét, az embernek, állatnak mint gondolkodó és természeti lénynek viselkedését, a világunkban változó vagy változatlan képét. A lovas életmód művelőjeként, szenvedélyes lovasként a ló megkülönböztetett helyet foglalt el művészetében. Ahogy megfogalmazta, a ló mozgáselemzése képezte vizsgálódásainak egyik meghatározó tárgyát: „inkább új szempontok alapján kívántam megjeleníteni ezt a gyönyörű lényt, úgy, hogy a ma szemlélőjének már egészen mást jelentsen, mint jelentett az elmúlt időkben” – írta az *Equus et mundus, azaz a ló és a világ* című értekezésében. A ló számára ok, indok és ürügy volt, hogy minél többet mondhasson el az esendő emberről. 1963-ban alapították meg a Törökszentmiklóshoz tartozó Szenttamás-Imremajor telivérmenesét. König Róbert az 1980-as években talált e helyre, és itt szervezte meg a Szenttamási Művésztelepet.

Háromkirályok lovai, X3, 80x110 mm, 2005

A sokat utazó művésznek számos egyéni kiállítása volt Magyarországon és külföldön (Ausztriában, Hollandiában, Olaszországban, Németországban stb.). 1984-ben kiállított Németországban Hamburgban, az 1980-as évek második felében Magyarországon Hódmezővásárhely, Szolnok, Tihany, Gyula és Besztercebánya tárlatainak díjazottja, saját gyűjteményes kiállítása volt Baján és Hódmezővásárhelyen.

Az 1987-ben megjelent *Cornwalltól Edinburghig* map-pa képei, „grafikai epigrammái” egy utazás élményeinek, helyszíneinek visszatükröződései, mozaikdarabkák Britanniáról (a mai Egyesült Királyságról), a rácsodálkozó szemével.

London IV., X3, 80x74 mm, 1987

1990-ben Budapesten a Vigadó Galériában volt nagy gyűjteményes tárlata, melynek rendezője a felesége volt, és mely kiállítást még személyesebbé tette, hogy a megnyitón barátai beszéltek a művésszel és alkotóvilágával kapcsolatos élményeikről.

A nemzetközi szinten is aktív művész 1991-ben megkapta a Tallinni Grafikai Biennálé I. díját. 1993-ban a Hágai Királyi Akadémián fametszetkurzust vezetett. Csoportos tárlatokon való részvételei közül kiemelhető a Niagara University Képzőművészeti Tanszékén kollégáival rendezett kiállítás 1997-ben. 1999-ben elnyerte Baden-Württemberg kulturális és művészeti nagydíját (Donauschwäbischer Kulturpreis des Landes Baden-Württemberg).

2001 őszén ismét Budapesten a Vigadóban rendezett gyűjteményes kiállítást Bach *Vadászkantátájának* és Mozart *Varázsfuvolájának* fametszet-feldolgozásából. 2002-ben és 2005-ben fametszeteivel részt vett Ludwigsburgban a *Holzschnitt heute* című kiállításon. 2003 januárjában DLA tudományos fokozatot szerzett *Organikus dinamika* című tanulmányával. 2003-ban egyéni kiállítása nyílt a Stuttgarti Magyar Intézetben, Reutlingenben a Gutekunst Galériában és Wolfsburgban. 2003 őszén kiállítást rendezett a budai Szent Mihály-kápolnában a Vincze Galériában – erre az alkalomra jelent meg *Hyppocrene* című albuma. 2004-ben habilitált a Magyar Képzőművészeti Egyetemen, ezzel megszerezte az egyetem által adható legmagasabb képesítést.

2005-ben nagy sikerű fametszet-kiállítást rendezett a budapesti Köröndi Galériában. A következőkben egyéni tárlatai voltak Németországban Reutlingenben, Wolfsburgban és Schwäbisch Gmünd városban.

X2, 92x125 mm, 1987

2011-ben, 60. születésnapja alkalmából a székesfehérvári Vörösmarty Társaság rendezett tiszteletére kiállítást a 12. Művészeti Fesztivál keretében *60 év – 60 grafika* címmel.

Munkásságában külön fejezetet jelentenek a családja származására utaló, egyúttal a magyarországi német ajkú nemzetiség történetét feldolgozó művei. A magyarországi németek múltját, hagyományait megjelenítő motívumok messze mutatnak: egészen az 1700-as évek körül Máramaroszigetre települő König-ősökhöz, valamint az anyai ágon felmenő rokonságig, amelynek útja a baranyai Németbólyba vezetett.

Oda, ahol a művész diákként a nagyszülőknél a nyarakat töltötte. E vonatkozásban készült szériái közt említhetők az *Ulmi bárkák*, a *Jörg Ratgeb*, a *Dort drunt an der Donau*. A *Hullámzó vizeken kereszt* (2000) című magyar–német nyelvű albumot versekkel és grafikákkal Nagy Gáspár költővel és Kárpáti Pál műfordítóval adta ki. 2006-ban *Ulmer Schachtel* címmel egyéni kiállítást rendezett Budapesten, Soroksáron a Galéria '13-ban. Az *Ulmer Schachtel* (ulmi dereglye) egy lapos folyami hajó, amely a Duna menti svábok 18. századi kivándorlásának jelképévé vált. A Bólyban szemlélhető, König által készített falfestmény jelenetei is a magyarországi németek történetének, az itteni archaikus népi kultúrának állítanak emléket.

Ihletett rajztudása bármikor mozgósítható grafikai élményként munkált benne az ex librisek tekintetében is. Kisgrafikáinak többsége rendkívüli mozgalmasságot, erőt sugároz, képein a fekete-fehér foltok, vonalak ellentéte, lüktetése különös drámai hatást kelt. A bibliai *Jelenések könyve* végítélete elevenedik meg Arató Antal több könyvjegyén a démoni lovasok és az angyali harsonaszó bemutatásával. Töreky Magdolna és Molnár József ex librisén az ötödik harsonaszó nyomán előjövő koronás fejű, fenyegető sáskahad kap megjelenítést, az arcuk olyan, mint az emberé.

X3, 135x135 mm, 1994

A Máriássy Mihályné nevére szóló, 1985-ben készült linómetszetű ex librisen egy hátrafelé tekintő sovány, sérült ló realisztikus képe rajzolódik ki.

A Wolfgang Amadeus Mozart (Salzburg, 1756. január 27. – Bécs, 1791. december 5.) osztrák zeneszerzőnek 2001-ben emléket állító színes litográfián – Krajcsi Tiborné nevére szólóan – angyalok ünnepelnek.

L, 152x121 mm, 2001

König Róbert gazdag pályaképe is mutatja, hogy összetett világ- és lényeglátása révén mindig újabb és újabb felfedezésekre volt képes. Nagy Gáspár költő szavaival „König Róbert egy-egy téma, motívum hűséges bogozója, s ezt úgy teszi, hogy közben rengeteg finom bonyolultságot is fölállal, már-már vonalmanieristaként, a részletekben is áhítja a tökéletességet, a totális megrajzoltságot.” Mindig megújuló alkotói energiája tetten érhető a lendületes vonalvezetésében, munkáival megvalósítja a művészi programjában kinyilatkoztatott „organikus dinamika” koncepcióját.

X3, 90x127 mm, 2009

DR. HORVÁTH HILDA

Minivarázs

kép és betű a szecessziós ex libriseken

Művészi ex librisek vetítőterme
a Ráth György-villában

A magyar kezdeményezésre legelőször 2013-ban megszervezett, azóta pedig immár Európa-szerte több helyütt megünnepeelt Szecesszió Világnapja fő témája 2022-ben a tipográfia volt. (A világnap minden év június elején a két jelentős európai építész, a magyar Lechner Ödön (1914) és a katalán Gaudí (1926) elhunytának napjához, június 10-éhez kötődik.)

A szecesszió kutatásának nemzetközi szervezete, a Réseau Art Nouveau Network – amely különböző európai helyeket köt össze Brüsszeltől Budapestig, Barcelonától Zágrábig – évről évre kiemel egy-egy fontos témakört, amelyhez a városok és intézményeik különféle ötletekkel csatlakoznak.

Az ex librisekhez ennyire illeszkedő téma tán eddig még nem is volt, hiszen kép és felirat összhangja alapvető e kisgrafikai műfaj esetében. Ennek kapcsán javasoltam, hogy a Ráth György-villában, az Iparművészeti Múzeum fiájában 2018-ban megnyitott *A mi szecesszióink* című állandó kiállítás vetítőtermében vetített képes prezentációt állítsunk össze a tipográfia szempontjából érdekes ex librisekből. A *Minivarázs* címmel megnyílt virtuális kiállítás jelenleg is megtekinthető a Városligeti fasori múzeumban.

Összesen 90 külföldi és magyar ex librist válogattam össze, amelyek Nagy-Britanniától kezdve szinte egész Európa kisgrafikai törekvéseit bemutatják, különféle irányokat, témákat érintve. Hiszen a sokféleképpen nevezett szecesszió – tartasuk bár életmódnak, életszemléletnek vagy stílusnak – sokféle arculattal rendelkezik, sőt még az egyes országokon belül is előfordulnak különbségek.

Craig, Edward Gordon: Ex libris W. H. Downing, 1902 előtt, X2

A szigetország, Nagy-Britannia művészetével kezdődik a vetítés. Innen indult a szecesszióba torkolló mozgalom, amidőn az ipari tömegtermeléssel szemben visszakapta rangját az igényes kézművesség. Megújult a könyvtervezés is, s a könyvművészettel párhuzamosan felértékelődött az ex librisek szerepe. Tervezőik között volt illusztrátor, mint Robert Anning Bell, tapétákat, textileket tervező építész, mint Charles Francis Voysey, sokoldalú plakátművész, mint William Nicholson. Utóbbi árnyalatok nélküli, bravúros fametszete jellegzetes kalapos női profilt ábrázol. A puritán ex librisművészet jeles képviselője Edward Gordon Craig: szerezte a könyvjegyen csak jel és betű legyen.

Ricketts, E. Bengough: Ex libris M. T. I 1895 körül, X2

Számos esetben megcsodálhatjuk az képecskék és a változatos feliratokkal, betűtípusokkal kialakított feliratok tökéletes összhangját. A szecessziós művészek kézírás imitáló, szabadon képzett betűi távol álltak a tipográfia szigorú rendjétől, ellenben könnyedén váltak a képi ábrázolások szerves részeivé. Olykor olyannyira a vonalstruktúra vagy az ornamentika (E. Bengough Ricketts) elemeivé lettek a betűk, hogy a feliratok csak nehezen kisilabizálhatók.

A vonal erejét, az árnyékolásmentes ábrázolást nemcsak írásaiban hirdette, hanem illusztrációiban, kisgrafikáiban meg is valósította Walter Crane.

Saját ex librise beszélő könyvjegy: főszereplője egy daru, ugyanis a crane ezt jelenti magyarul. Crane nemcsak honfitársaira (például Harold Nelson kifinomult, artisztikus nőalakjaira), hanem a magyar művészetre is hatást gyakorolt. 1900-ban az Iparművészeti Múzeum kiállításán mutatta be alkotásait, amely kapcsán családjával együtt eljött Budapestre, ahonnan elutazott Pécsre és Erdélybe is. Itteni tartózkodása alatt készített pár ex librist, sőt két folyóirat (Magyar Iparművészet, Új Idők) az ő címlapjával jelent meg.

Crane, Walter: Saját ex librise, 1890-1900, X2

A skót művészek – két művészpár, az ún. „Négyek” csoportja – stílusának vertikalizmusa, finom eleganciája, amely struktúra és díszítmény visszafogott, szerves összhangjából fakadt, inspirációként hatott az osztrák secesszióra. Bécsi jellegzetesség a geometrizálás és a strukturális rendezettség. Mint a századelőn mindenütt, az itteni művészek is sokoldalúak, szívesen foglalkoztak alkalmazott grafikával, ex librisekkel is. Gustav Klimt készítette a Secession XVIII. kiállításának plakátját, melynek fő motívumát, Pallasz Athéné arc-mását a művészcsoport fekete illetve vörös változatban elkészült ex librisén ugyancsak szerepeltette.

Hoffmann, Josef: Ex libris Anton Schroll, 1900 körül, P1

Az építész, designer Josef Hoffmann több ex librise, szignetje ismert. A Wiener Werkstätte egyik alapító művésze volt, a méltatlanul kevésbé ismert K. Moser mellett. Mecénásuk, F. Wärndorfer részére rejtélyes, többféleképpen értelmezhető kisgrafikát készített. A Wiener Werkstätte köréhez tartozott Divéky József, aki a bécsi iparművészeti iskolában tanult, s életének nagy részét külföldön töltötte. Képeslapok, merkantilgrafika, kisgrafika, Kner-nyomtatványok és illusztrációk – hogy csak néhány csoportját említsük gazdag életművének. Egyedi szemlélet, markáns, határozott stílus jellemzi ex libriseit.

A talán keramikusként ismertebb Berthold Löffler a Wiener Keramik egyik alapítója volt. Vértől csöpögő pallossal ábrázolt figurája jogász részére készült. Franz Anderle építész, vállalkozó két lányának ex librisén ugyanaz az épület látható, más-más alapszínnel: Annásárga, Helene-é erős rózsaszín. A villát a színes litográfiaiáról ismert cseh származású E. Orlik is megörökítette Franz Anderle ex librisén.

Németországban több központja volt a Jugendstilnek, így nagyon sokféle, sokszínű az ottani századeleji kisgrafika. Berlinben, Münchenben, Darmstadtban egyaránt jeles alkotók dolgoztak, míg Worpsswede Heinrich Vogeler árkádiája volt.

Vogeler, Heinrich: Saját ex librise, 1897, C3

Különleges szerepet foglal el két olyan művész, akinek lapjain a vonal a főszereplő. Willi Geiger letargikus, különleges világa, szálkás betűkkel, csupaideg figurákkal, míg Ephraim Moses Lilien stílusa a vonal szárnyaló lendületével ma is lenyűgöző. Igen figyelemreméltó, ahogy Geiger a gót betűket illetve Lilien a héber vagy éppen a cirill feliratot (mint Gorkij ex librisén láthatjuk) beépíti a kompozícióba.

Lilien, Ephraim Moses: Gorkij ex librise, 1900 körül, P1

A német művészek közül többen behatóan foglalkoztak tipográfiával, azaz sajátos ábécét alakítottak ki, a szecesszió jegyében: Peter Behrens, Otto Eckmann, Fritz Hellmuth Ehmcke. Más esetekben egy-egy alkotás olyan, mint egy kis plakát, szinte szétfeszíti a miniatűr műfaj kereteit (Bernhard Pankok, Ludwig Hohlwein).

A századfordulón változatos és igen sokféle a tematika. Kedveltek a különféle emblémák, a jelképes értelmezéssel felruházott tárgyak.

Igen gyakori a nők és a természet, különösen a fák, virágok ábrázolása, de az élet és halál is többeket foglalkoztatott.

A szecessziós ex libriseken vissza-visszatérő motívum az álmodozó, a természet szépségeit elragadtatással szemlélő figura.

Gyakori az enteriőrökben vagy a tájban, kertben könyvet olvasó, esetleg lapozgató figura (Fortuné Bo vard) egyáltalán a könyv, a könyvek ábrázolása, amelyhez az ex libris alapvetően kötődik, noha ekkor már vajmi kevésszer ragasztották be a kötetekbe.

Rengeteg művészt említhetnénk a legnagyobbak közül is (Gustav Klimt, Alfons Mucha, Fernand Khnopff), hiszen a századelő mesterei szinte minden művészeti ágba, műfajba otthonosan mozogtak. A külföldi alko-

tók közül kiemeljük még a tehetséges katalán művésztriót, bár közülük a legjelentősebb, Alejandro de Riquer nem, de Joaquim Renart és Jisep Triadó kisgrafikája szerepel a vetítésen.

Ez az a korszak, amikor a női alkotók egyre jelentősebb helyet vívtak ki maguknak. Érdekes megemlíteni közülük a magyar születésű, jó humorú Mathilde Ade-t és gyönyörű, színes virágos lapja révén a svéd Ella Waldenströmet.

Ade, Mathilde: Ex libris Maurice Maeterlinck, 1900 körül, P1

Magyar művészeink részletes bemutatása túlhaladja az itteni terjedelmet. A számos ex librist tervező Nagy Sándor, Kozma Lajos, Sassy Attila, Rozsnyay Kálmán mellett alkotók sokasága terjesztette az ex libris-kultúrát: van, akinek emlékét szinte csak kisgrafikái tartották fenn.

A virtuális tárlaton a fentiek mellett Bíró Mihály, Bottlik Tibor, Faragó Géza, Faragó József, Gara Arnold, Hegedűs (Geiger) Richárd, Helbing Ferenc, Jávör Pál, Lakatos Artúr, Pap Henrik, Tichy Kálmán ex librise látható.

A vetítésen szereplő ex librisek egy részét publikáltam Külföldi szecessziós ex librisek illetve Magyar szecessziós ex librisek címmel 2016-ban Békéscsabán angolul és magyarul megjelent minikönyveimben.

UJSZÁSZI RÓBERT

Nagy Árpád (2.)

Grafikusi munkássága – általában

Nagy Árpád otthonosan mozgott minden grafikai technikában és műfajban. Az Iparművészeti Főiskolán eltöltött éveinek több emléke is fennmaradt: jegyzetek, skiccek, tanulmányrajzok és festmények is ismertek ebből az időszakból, utóbbiak – nem csak jó forma, hanem kiváló színérzékről is tanúskodva – arra engednek következtetni, hogy Nagy Árpádból akár elsőrangú festőművész is válhatott volna. A sokszorosított grafika iránt ekkoriban úgy tűnik még nem mutatott érdeklődést.

Több könyvet is illusztrált, elsősorban a csongrádi László és Szekeres féle könyvnyomdában készült kiadványokat, így az ő nevéhez fűződik a Vásárhelyi Pál helyi gimnáziumi tanár fordításában megjelent Húsz bolgár novella és Lázár József Lángok a tarlón című kötetének grafikai tervezése és érzékeny grafikákkal történő aláfestése. Nagy kiválóan nyúlt hozzá a szöveghez, sokszor nem az első olvasatra is jellemző elemet emelt ki illusztrációin, hanem olyan érdekes, de nagyonis jellegzetes részleteket, amelyek kiválóan egészítik ki, vagy árnyalják magát a mondanivalót. A Csongrádi Lap című újság fejlécét és nyomdai cífráit is ő tervezte, s vélhetően más helyi újságok számára is végzett hasonló munkát. Kisméretű festményekkel illusztrálta Móricz Zsigmond Tündérkert című regényét is, ezek sajnos végül nem jelentek meg.

Különös ágát képezi művészetének az a tacepao sorozat, amelynek legtöbb darabját a munkahelyének faliújságjára készítette főként az 1940-es évek második felében. Ezeken a munkahelyi társas és közösségi élmények, események (sakkpárbajtól a frigyig) megörökítésén túl görbe tükröt állított a korszak túlzott iparosítási, gépesítési és terv törekvései elé is. A többnyire színes tussal készült rajzok egy kisgrafikáin kevésbé jellegzetes – oldott és nem egy esetben rendkívül absztrahált – stílust villantanak föl előttünk, amelyet Nagy kiválóan művelt.

Kisgrafikai munkássága

Nagy Árpád grafikai munkásságán belül a legnagyobb és egészen elkülönülő csoport egyértelműen az opusszámokkal a művész által ellátott kisgrafikák sorozata. Ez a zárt széria körülbelül 430 sokszorosítós technikával készült kisméretű (általában tenyérnyinél nem nagyobb) ex librist (könyvjegy), és alkalmi grafikát (valamilyen konkrét eseményt – születés, költözés, esküvő, katonai behívó, halál, in memoriam, stb. – megörökítő ugyancsak kisméretű, könyvjegyekhez hasonló grafika) jelent. Így ez a szerves, a művész által kitüntetett egység önálló tárgyalást kíván, még akkor is, ha hasonló méretű és jellegű egyéb grafikákból és illusztrációkból is legalább 70 alkotás a sokszorosított grafikák közé tartozik. Így tehát most csak az opusszámokkal ellátott kisgrafikák ismertetésére szorítkozok.

Nagy Árpád a kisgrafikai alkotásait valószínűleg élete utolsó éveiben rendezte, s maga szedte sorba munkáinak nagy részét, amellyel egy mintagyűjteményt hozott létre (talán több ilyen sorozat is létezhetett). Ezt a munkát egészítette ki és rendezte a művész halála után nagyobbik fia, aki egyébként atyja munkásságának monografikus földolgozását is tervezte, állítólag 1985-ös halálakor kész kéziratot hagyott hátra (ha volt is ilyen, ez már sajnos elveszett).

Egy ilyen – szinte teljes kisgrafikai opusz-összeállítás – került a Koszta József Múzeumba a '90-es évek elején Nagy Árpád feleségétől, illetve lányától. Ez kiváló alapot ad a grafikák számbavételéhez, különösen is, hogy a hiányzó mintegy kéttucatnyi lap nagyrészt más gyűjteményekben sikerült megtalálnom, így végül öt olyan opusszámú alkotás akad, amelyet nem leltem föl. Gyanítható azonban, hogy ezek közül három (esetleg négy) soha sem készült el, bár a velük való munkát Nagy Árpád még megkezdte, s számot is adott nekik.

Az opusszámok kiosztása – éppen a munka sajátos ütemezés miatt – nem jelentett mindig elkészülés szerinti sorrendet is. Ez a jelenség néha kisebb logikai bukfenceket okoz a lapok kronológiájában, ám az opusszámok kötött sorrendje miatt természetesen nem a leírás rendjén, ahol azonban eltérés érzékelhető, ott az mindig jeleztem.

1994-ben Rózsa Gábor – akinek elévülhetetlenül fontos érdemei vannak Nagy Árpád hagyatékának föltárásában, emlékezete ébrentartásában – kéziratos formában elkészítette a művész oeuvre jegyzékének első részét (a 230-as opusszámú alkotásig), s ezt fénymásolat formájában sok példányban terjesztette is.

Csak gépelt iratként maradt fenn a 310. opusszámig terjedő grafikák lajstroma, a szentesi múzeum adattárában, néhány esetben ennek adatait is hasznosítottam. A gyűjtői körökben jól ismert fénymásolt lajstrom néhány tételét módosítottam (az eltérés nem jelentős), s néhol Rózsa Gábor fantáziadús, szellemes témaértelmezéseire is támaszkodtam.

Esszézerű leírásomban a technikai változatokra (színezés, papír minősége és színe, aláírások, kéziratos ajánlások) csak esetileg tértem ki.

Rövidebb és célratörőbb lett volna, ha egy a korábbi opus-jegyzékhez hasonló, tömör, táblázatos leírást adtam volna csak mindegyik műről. Hogy mégis ezt a hosszabb formát választottam, annak az az oka, hogy szerettem volna a lapokat rendelő személyeket és a kisgrafikák témáit kontextusba helyezni, s a sokszor bonyolult szimbólumokkal, mitikus és történeti utalásokkal átszőtt kompozíciók értelmezéséhez segítséget nyújtani, továbbá egyéb megfigyeléseimnek is hangot adni.

Csongrádi évek

Legelső (op. 1. C3/2, 93x61 mm) ex librisét a saját nevére készítette 1924-ben. Ez a rajzos klisé lap már első fecseként is sok mindenről árulkodik, bár még jól láthatóan csak a születőfélben lévő, óriási intenzitással alakuló ötvösi életmű egy kis „sallangja”. A jellegzetes stílusjegyek már itt is jelentkeznek, a klasszikus elemekkel dúsan átszőtt historizmus mellett a szecesszióból táplálkozó, de az ötvösi szemléletet tükröző díszítőelemekkel együtt meghatározó az antik műveltségre alapozó szimbolizmus, vagy méginkább allegorikus gondolkodás.

A művész önmagát öreg, magyaros gúnyájú kurucos vonásokat viselő harcosként ábrázolja, egyik karját egy a képzőművészet jelképező hármass pajzson nyugtatja (gyakori eleme lesz ez grafikai lapjainak) s egyszerre mind vál-

lához támasztva alabárdot tart, másik kezével faunt mintázó szárú talpas kelyhet emel, amely egyfajta ördögös kupaként mágikusan világít. Lábaiján jellegzetes ötvösstílusát jellemző tárgyak, a háttérben erőteljesen végig kígyózó stilizált indadísz. Szignója a korai ötvöstárgyaitól ismert formát mutatja.

A megpihenő harcos talán a végre révbe érni látszó embert szimbolizálja, ám inkább megtörtnek tűnik az alak. Az egységes, négyzetes kompozícióból, mint sajátos fölkiáltójel tör ki a hosszú nyelvű bárd, amely művészete, cífrái okán nem fegyvernek tűnik, hanem inkább dísz-tárgynak, s idézi azoknak a régi, városokat járó tűzkiáltó baktereknek az inkább csak jelvényként funkcionáló alabárdját, akik az éberség szimbólumai, őrei voltak. A magyaros ruhába öltöztetett alak így egyszerre mind a honi hagyományokat éberén őrző, régi képekben gondolkodó, de már anakronisztikus figura is, aki tudatosan vállalva föl az értékeket vigyázó, fájdalmasan nehéz alapállást, megingathatatlanul kínálja kincsét az arra vágóknak. – Ez a szerény, a belső meggyőződésből fakadó eltántoríthatatlan, makacs gerincesség végigkíséri Nagy Árpád életművét.

Ugyancsak rajzolt kliséként készült második munkája Luka László cégbíró számára, szintén 1924-ben. (Könyvből kinövő ölelkező pár a tudomány tüzeit tartva. Klisé, 49x31 mm) A finoman erotikus, ugyanakkor bensőséges jelenet mellett az első lapján megjelenő, ötvösművekről származó cifrák még mint térkitöltő elemek balanszírozzák a kompozíciót. Harmadik ex librise Rózsa Imre szegedi költő számára készült (könyvbe zárt aktoknak daloló trubadúr, klisé, 54x40 mm) egy a korban divatos fotómechanikai eljárás segítségével, ám már sokkal később, 1929 során. Ez is jól mutatja, ekkoriban a grafika másodlagos volt még az ötvösség mellett. A kisméretű könyvjegyen vaskos kötetben lantos trubadúr áll, a könyv lapjai közül lányok törekszenek előbújni. Tömör és érdekes megfogalmazása ez a régi szerelmek lírai fölidezésére – még a technikai kezdetlegesség mellett is.

FELHÍVÁS!

KÉRJÜK, TÁMOGASSA
MŰVÉSZETBARÁT MUNKÁNKAT,
ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁSOK RENDEZÉSÉT.
Tagdíjakat és adományokat a következő
bankszámlaszámra tudunk fogadni:

Cib Bank Zrt. 10700268-70112139-51100005

KÖSZÖNJÜK!

DR. IFJ. SARKADY SÁNDOR

Sterbenz Károly és az Erdélyi család kisgrafikái

Az apa Erdélyi Tibor (1904-1983) a katonaköltő, a soproni Frankenburg Irodalmi Körnek hat évig főtákos, a Rákóczi hadapródiskola tanítványai által tisztelt tanára volt. Majd a hatalom által mellőzött ember. A mester az apának alkalmi kisgrafikát, egy házassági évfordulólapot (1953) készített. Az Erdélyi fiúk pedig egy-egy ex librisrel gazdagodtak 1958 és 1968-ban. Erdélyi Tibor közeli baráti kapcsolatban volt Sterbenzzel. Amikor a Veszprémi Sterbenz kiállítás 1976-ban létrejött és elkészült melléje egy életműkatalógus (ami minden később megszületett Sterbenz katalógus és kutatás alapja), abban oroszlán része volt Erdélyi Tibornak, az ő feljegyzéseinek. Őt sajnos nem ismertem, a kisebbik fiút Csabát a költőt is csak futólag. Azonban Dr. Erdélyi Attila ny. címzetes egyetemi tanár atyai jóbarátommá vált az elmúlt két évtizedben. Mindhárom családi vonatkozású műalkotást tőle kaptam. Szülei alkalmi grafikáját a próbanyomatokkal és az eredeti rézlemezzel nekem küldte. Később szeretett öccsének nemcsak az ex librisét, de valamennyi Sterbenz rajzolta tervezetét nekem ajánlotta.

Erdélyi Tiborék 25 éves házassok,
rézlemezduc és levonata (1953. január 7.)
C3, 100x80 mm

Az ő saját ex librise pedig egyedi. Nem szerepel Orbán Anna „Ex libris Sterbenz” könyvében, de nem található meg az Iparművészeti és az ország legnagyobb magángyűjteményében sem. Az OSZK azonban őriz egy példányt belőle.

Az alábbiakban a három műalkotást mutatom be. Erdélyi Tibor 1928. január 10-én esküdtött örök hűséget hitvesének Kirchner Alicenek. Erre az 1953-as levonat emlékeztet. A családfa lombkoronája alatt az ifjú pár. A fa ágain lelógó szívek, abba Csaba és Attila neve vésve. Az emblemikus rajzon a fát ültető ifjú pár. A férj foglalkozására a kard, a toll, a kalamáris utal. A könyvek az olvasás szeretetét hirdetik. Az Erdélyi fiúkat a szülők hazafias nevelésben részesítették. Ezt ők soha nem feledték, még a legnehezebb időkben sem. A kisebbik fiú (Csaba) ex librisén a szeretett szülőváros tornyai, a soproni hegyek láthatók. Az égen Csaba királyfi vágat vitézeivel a Tejúton.

Sterbenz Károly mindig megkérdezte a megrendelőket mi legyen a könyvjegyükön, vagy lelevelezte kívánságukat. A készülő ex librisek boszorkányos gyorsasággal kerültek ki a keze alól. Ezt láthatjuk a tervezeteken és a kész műalkotáson. Dr. Erdélyi Attila mérnök ex librisének pedig előzménye volt. Pannontáj kis híddal szekérrel, gémeskúttal. 120x80 mm (ld. Palásthy gyűjtemény) Ez a korai rajza ihlette további munkára a mestert.

A műalkotás balszélén fiatal geodéta mérnök áll mérőműszerrel dolgozik egy patak mellett, a híd túloldalán egy leány segíti a munkáját. A jobbszélén hatalmas virág. Pauszpapíron tussal dolgozott Sterbenz. Mindazok, akik a kisgrafika gyűjtői és szerelmesei kötelességük megőrizni ezeket a műalkotásokat az utókornak. Annál is inkább, mert senki gyűjteménye nem lehet, és nem tud teljes lenni. De mindenki őrizhet olyan műalkotást, ami egyedi, vagy csak nagyon keveseknek van meg a gyűjteményükben! Ezek a kis remekművek a magyar kisgrafika megbecsülendő kincsei.

Erdélyi Attila könyve (1958. december 22.)
C3, 120x80 mm

Erdélyi Csaba könyve (1968. december 19.) X2

DR. LAKNER JÓZSEF

Vén Zoltán Székesfehérváron

Kerek évfordulók: 70 – 75 – 80. Közös jellemzőjük, hogy a Vörösmarty Társaság mindhárom alkalommal egy-egy kiállítással tisztelte meg a művészt. Az utóbbi rendezvény ugyan technikai okok miatt két évet csúszott, de minden rosszban van valami jó, mivel így a kiállítás egyben a megújult Vörösmarty terem képzőművészeti nyitórendezvénye lehetett. Már a cím is olyan „vénzoltános”. Egyszerűen elintézhető lett volna a mindenki számára érthető „Békeharc, rézmetszet” címmel. Ezzel nem elégedett meg Vén Zoltán, a betűcserével és betű betoldással új tartalmat és formát adott neki.

A kiállítás meghívója is különleges. Alapját *Az utcakő, a proletariátus fegyvere* című munkája képezi. Hogy miért ez? Talán azért, mert kapcsolódik a békeharc-hoz, legalább is annak azon a formájához, amit rajta a szocializmus évei alatt értünk. De itt még nincs vége! A kiállításon szerepel maga a mű is, szintén egy betűcserével, *Az utcanő a proletariátus fegyvere*. Szándékos, vagy véletlen? Nem hiszem, hogy véletlen lenne!

Ezzel el is érkeztünk Vén Zoltán művészetének lényegéhez, melynek fő jellemzője a groteszk, a humor és a rejtett (annyira nem is mindig rejtett) szexualitás. Ezek hol egyenként, hol külön-külön jelentkeznek, de szinte – néhány kivételtől eltekintve – majdnem minden munkájában jelen vannak, így természetesen a kiállításon szereplő képeken is.

Groteszk, *Lót exodusa*, ahogy televízával, petróleumlámpával, vekkerrel, hegedűvel, stb. menekül Szodomából, és folytathatnánk a sort még hosszasan. Ez egy görbe világ tükörképe. A kérdés mindössze annyi, hogy a világ görbe e, vagy a tükör? Szerinte a világ az, szerintem mindkettő!

Lót exodusa C2

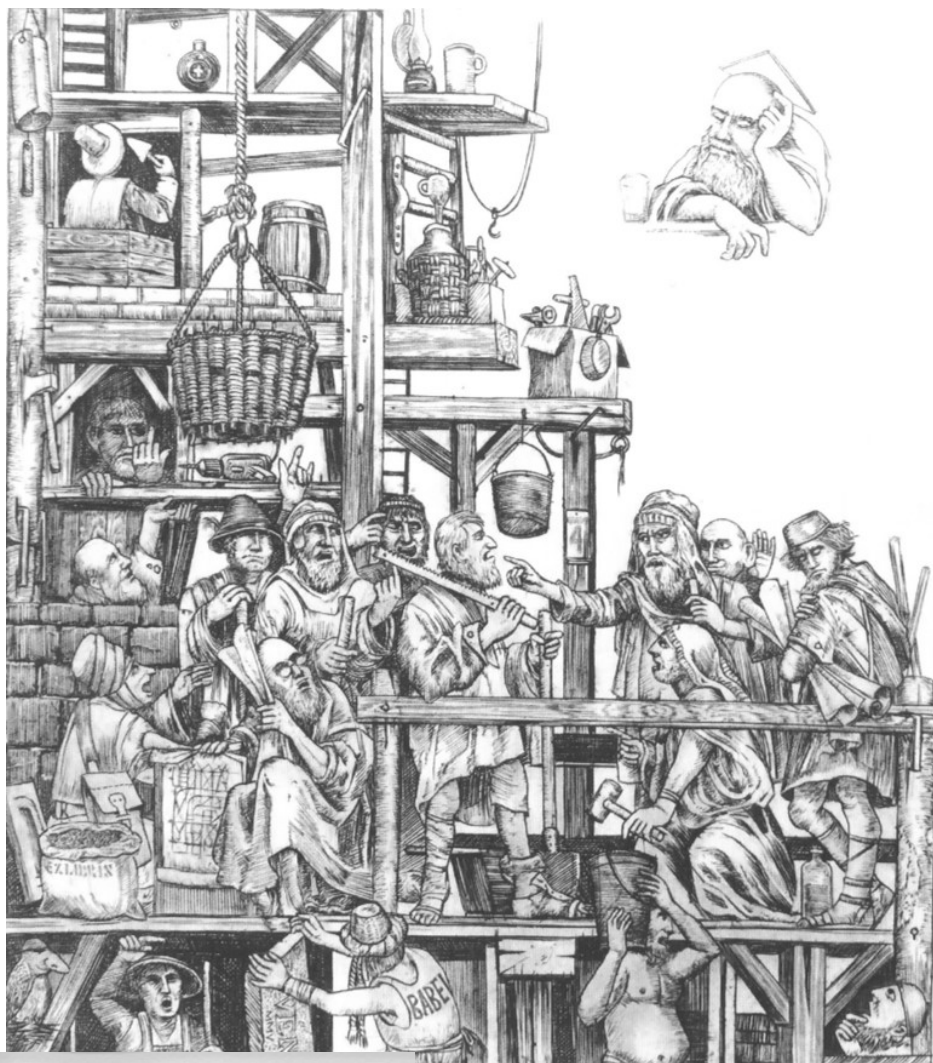

Humoros, ahogy a *Bábel* című képen az Úr könyökölve szemléli az alatta lévő sűrűségét-forgását „Dolgozzatok legények, holnap úgyis összedöntöm az egészet”.

Vagy ott van például az *Oszlopos Simeon*. Az aszkétizmus megtestesítője egy oszlopon él ugyan, de azért ott van mellette egy demizson bor. Biztos ami biztos!

Bár Vén Zoltán világképe alapvetően optimista, egy humorral átszőtt emberé, nem is lehetne más, ennek ellenére munkáiban előjönnek az árnyoldalak is. Az *Ember kerestetik*-ben, a hagyomány szerint, a hordóban ülő Diogenész keresne egy embert, de mit talál helyette: egy alkoholistát, egy kábítószerest és természetesen egy katonát. Ezen utóbbi finom utalás az orosz - ukrán háborúra, az arc-talan személy lehet akár ukrán, akár orosz, mindenképpen egy szerencsétlen áldozat.

Ember kerestetik

Bábel C2

Ezzel megérkeztünk Vén Zoltán műveinek a groteszk és a humor mellett harmadik alappillérehez, a szexualitás hol rejtett, hol nyílt ábrázolásához. Jelen kiállítás során a mester ebben ugyan korlátozta magát, mindössze néhány olyan művet állított ki, amelyek mögött az utóbbi tartalom áll. Ennek egyik példája a *Testemre hívás* című munkája, egy Arany János balladája ihletésére készült parafrázis, Gyárfás Jenő azonos című festményének átértelmezése. Már maga a cím is! Ha jól belegondolunk, a tetemre hívás szólhatna akár a hiénának, dögkeselyűnek is, itt a vacsora. Mennyivel pontosabb a tetemre hívás! Már amennyire Bárczy Benőről van szó. Ha nem (Kun Abigél), mindjárt más aspektusa (szexuális vetülete) lesz a dolognak. Döntse el a néző maga!

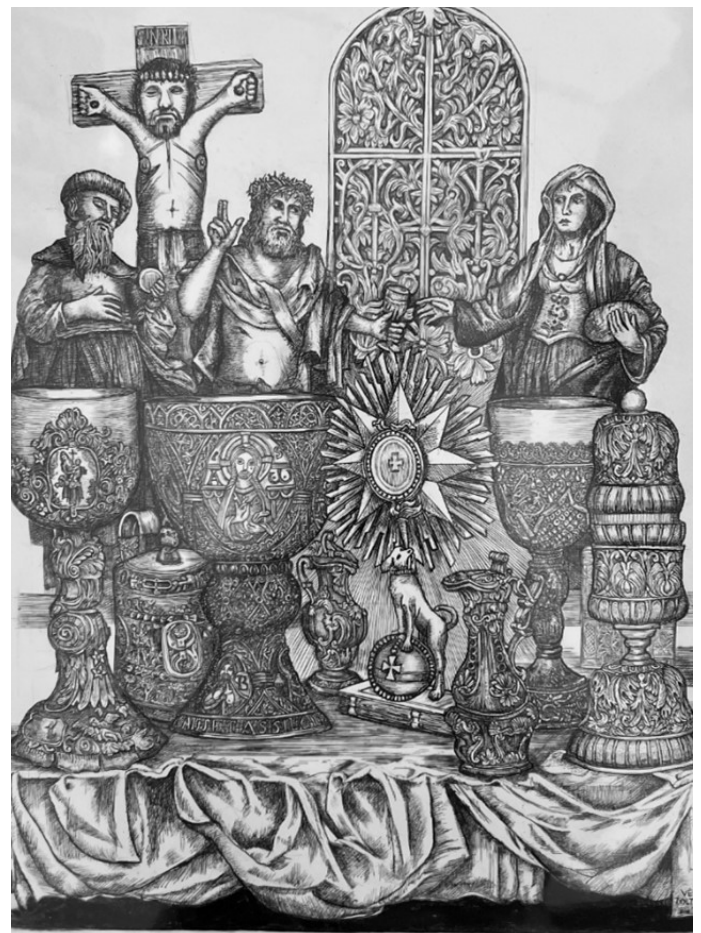
Oszlopos Simeon L

Végül a valóban rejtett sexualitást hordozóra a legjobb példa az *In memoriam Warhol Jakab Junior* című munkája. Jóllehet, első látásra, semmi különös nincs benne, már ami a szexuális „tartalmat” illeti. A mű egy négy részesre osztott alkotás, az első három kép valamilyen történetnek képregényszerű elbeszélése, míg a negyedik egy konzervdoboz a következő felirattal: „Sub Globus különleges vagdalthús, Lucifer RT”. „Hol itt a sexualitás?” merül fel a kérdés. Pedig benne van, éppen a dobozban. De ehhez már a művész külön magyarázata volt szükséges. Miként abból kiderült, az első három kép egy kasztrálási történet, melynek végeredményét feldarabolva tartalmazza a doboz.

Ezzel tulajdonképpen a kiállítás lényegét áttekin tettük. Egyet azonban még meg kell említeni, amely azért is különleges, mert híjával van az említett jellemzőknek. Nem is lehetne ez másként, mivel az a Ferenc pápa első magyarországi látogatása (2021) alkalmából készült album része. A mű címe *Eukharisztika* (magyar kegytárgyak együttese). A mappát Öszentsége kapta ajándékba. A rossz nyelvek azt terjesztik, hogy amikor hazatérve nézegette az albumban lévő képeket úgy megtetszett barátunk munkája, hogy szobájában lekasztatott egy Raffaelót és azt tette annak a helyébe. Igaz vagy nem igaz? A művész sem megerősíteni, sem cáfolni nem tudta (vagy nem is akarta)! Íme, a halhatatlansághoz vezető út első lépcsője (Sic itur ad astra)!

In memoriam Warhol Jakab Junior

Eukharisztika

RÁCZ MÁRIA

Szegedi adventi beszámoló

Karácsonyra készülödtünk decemberi KBK összejövetelünkön Szabó András (szül.:1951) művészettörténetpedagógus, festő, grafikus művésztagunk ADVENT A FESTÉSZETBEN előadásával

Első kép: Pieter Bruegel (1525-1569) flamand festő A betlehemi népszámlálás (1566), a császár rendeletet adott ki a lakosság összeírására. (ez volt az első népszámlálás) József, aki Dávid király sarja, feleségével Máriával Betlehembe mennek. A havas településen mozgalmas élet folyik. Bal oldalon disznóvágást látunk, fölötte nyitott házajtó előtt állnak a népszámlálásra várók. Középen József sötét színű szamarat vezet, melyen Mária kék köpenyben ül.

Második kép: Robert Campin (1375/78-1444) flamand festő: A Mérode-oltár (1425) triptihon. Középen Angyali üdvözlés, a szobában Gábel arkangyal és Mária, sok szimbólummal. A háttér mosdófülkéje és törülközője Mária tisztaságára, az imakönyv alázatosságára, a liliom pedig szüzességére utal. „Áldott vagy te az asszonyok között - szól az angyal Máriához, aki meglepődik, „Ne félj, Mária!” nyugtatta. Azután mondta: „Mert kegyelmet találtál Istennél.” és fiút fogsz szülni, akit Jézusnak nevezel majd. Nagy lesz ő, és a Magasságos Fiának mondják majd; az Úr Isten neki adja atyjának, Dávidnak a trónját, ő pedig uralkodik a Jákob házán örökké, Mária meghajol Isten akarata előtt: „Íme, az Úr szolgálóleánya: történjék velem a te beszéded szerint!” A bal szárnyon szobában a képet rendelő házaspár térdelve figyeli a jelenést, a jobb szárnyon József ácsműhelyében szerszámaival.

Harmadik kép: M.S. Mester a késő középkori magyarországi festő: Vizitáció (1506), Mária látogatása Erzsébetnél. Jézus születésének hírül adása után Mária felkerekedik, és meglátogatja idősebb, távoli rokonát, aki szintén gyermeket vár. A jelenetet tájban ábrázolta a művész. Mária mögött zord sziklák sugallják a fiának majdani sorsát beteljesítő véres passiótörténetet, Erzsébet válla fölött egy várkastély koronázta kies tóra látunk a kék hegyek tövében. Különböző tartalmakat közvetítenek a testükhöz képest aránytalanul nagy virágok a földön: bal oldalt a fájdalomra és szenvedésre utaló írisz, jobbra a tövis nélküli, azaz testi-lelki tisztaságot szimbolizáló szellőrózsa.

Negyedik kép: Rembrandt van Rijn (1606-1699) holland festő és metszőmester. A pásztoroknak megjelenő angyal, (1634) Az angyal hírül adja a pásztoroknak Jézus születését. A csodálatos metszet bal felső fehér sarkában jelenik meg az angyal, a folyó jobboldalán látjuk a pásztorokat, különböző állatokat, a középső pásztorban a művészt ismerjük fel.

Ötödik kép: Hieronymus Bosch holland (1450 körül – 1516) németalföldi festő, Királyok imádása (1510) triptichon: a középső képen Gáspár, Menyhért, Boldizsár a bölcsek, akik a pásztorok után Jézus születésének

A pásztoroknak megjelenő angyal, 1634

tanúiként hódolnak a dűledező kunyhó előtt ülő Mária ölében levő gyermek Jézusnak, az ajtóban Heródes, az oldal falból szamar néz ki. A bal szélső képen a megrendelő házaspár férfi tagja Szt. Péter, a jobb oldali képen Szt. Ágnes látható. A szentek vértanúhalált haltak meg. A kép szimbolizálja a jót és a gonoszt. A színek harmóniája nagyon finom.

Hatodik kép: Rembrandt Harmenszoon van Rijn (1606-1669) holland: Szent József álma Rembrandt amszterdami műhelyében, 1650 körül készült ez a festmény, amelynek forrása Máté evangéliuma. A kuporogva elszundító, álmában is vigyázó József, az elfáradt Máriára és a köpenye alól előtűnő gyermek Jézusra. A kép egyetlen fényforrása az isteni gondviselést megtestesítő angyal alakja, aki bevilágítja a jelenetet és menekülésre kéri a Szent Család fejét. A háttérben felsejlik az istálló, a benne pihenő lovakkal.

Hetedik kép: Leonardo da Vinci (1452-1519) egyik remekművét a Sziklás madonnát (1483-1485) nemcsak a párizsi Louvre-ban, hanem a londoni National Gallery-ben levőt is bemutatta András. A Sziklás Madonna azt a jelenetet ábrázolja, amikor a Heródes elől menekülő Szent Család egy barlangban lel menedékre. Ebben a barlangban találkoznak Keresztelő Szent Jánossal és egy angyallal, aki a védelmet szolgálja. A festményen a jobb oldali gyermek Jézus, János pedig a bal oldali, akit a térdelő Mária karol át. A két festmény eltér színeiben és az is változás, hogy a londoni képen Szent János kezében keresztet tart. Ez a néhány sor nem adhatja vissza Szabó András mély gondolatokkal gazdag előadását, amit a képek színei és tárgyi szimbólumainak ismertetésével adott nekünk. Köszönjük ezt a szép karácsonyi elmélyülést.

STOKINGER JÓZSEF

Gy. Szabó Béla

Gyulafehérvár, 1905. aug. 26. – Kolozsvár, 1985. nov. 30.

Sokan kérdezték, hogy mit jelent neve előtt a „Gy” betű. A válasz egyszerű: Szabó Béla ezzel fejezte ki háláját szülővárosa, Gyulafehérvár iránt. Nagyon népszerű volt Erdélyben hiszen ha nem is jutottak eredetihez, sok lakás falán lógott egy-egy reprodukciója. Életművéből felépíthető az a világ, amelyet bebarangolt. Gazdag életművet hagyott hátra, minden témát alaposan végigrajzolt, alázattal szolgált a grafikai művészetet, s annak virtuóz mesterévé vált. Expresszív és lírai az ő kifejezési módja, képei az egész világot bejárták s mindenütt sikere volt. Munkái számszerűsége is meghökkentő. Emberi életünk mozzanatai, az erdélyi világ szépségei tárulnak elénk rajzain (közel 14 000), pasztelljein (közel 2000), olajképein (mintegy 150) és természetesen fametszetein (közel 1500) a szépség magasságába emelve minket, amilyen csak a legnagyobbaktól telik. Mint illusztrátor is kiváló műveket alkotott. 1976-ban 20 grafikával illusztrálta Dante Divina Comediáját, a pokol reménytelenségét, a paradicsom színeit, fényeit és a purgatórium drámáját. Kós Károly biztatására kezdett fametszeteket készíteni. Munkái közül kiemelkedik Csokonai, Lilla-verseihez 1975-ben készített 12 fametszete. A fában az életet látta. A fametszésről vallotta a fametszés erdélyi fejedelme: „Van benne valami nagy puritánság. Megtanítja az embert a fehér-feketére, koncentrálsra, a dekoratív látásra, s lehetőséget ad a sorok közötti olvasásra. Egyszerűsítésre, összefoglalásra; nem nagyozásra, hanem nagyvonalúságra serkent. A részleteknek is annyi szerepet ad, mint az egységnek. Ettől kaptam a mozgatóerőt művészetem kialakulására.” – A Gy. Szabó Béla-hagyaték gondozója Ferenczy Miklós ny. kolozsvári lelkipásztor.

Csokonai Vitéz Mihály

Debrecen, 1773. november 17. – 1805. január 28.

Vajda Juliannához, Lillához, írt szerelmes versei a magyar irodalom remekei. A versek tartalmát még megerősíti az is, hogy Csokonai és Lilla szerelme nem lehetett teljes, ugyanis Lilla apja, a költő háta mögött, máshoz adta feleségül leányát. Csokonainak azonban egész életében Lilla maradt a múzsája, és Julianna sem feledte el a költőt. Halálos ágyán Csokonai egyik hozzá írt versét idézte, és a tőle kapott gyűrűt húzta ujjára. Sirkövére is ez a név került: Lilla. Vannak olyan feltételezések az irodalomtörténetben, amelyek nem azonosítják Vajda Juliannát Lillával. Úgy tartják a két név egyenlővé tétele jóval a költő halála után történt. Állításuk szerint a Lilla kötetből egy fiktív női alak bontakozik ki, és ezt több dolog is alátámasztja. Többek között az, hogy a kötetbeli nő megözvegyül, siratja szerelmét. Ez nagyon komoly ellentmondás, hiszen pontosan tudjuk, hogy Vajda Julianna soha nem lett Csokonainé. Az igazságot soha nem fogjuk megtudni, azonban egy biztos: a Lilla kötet a magyar irodalomtörténet sokáig egyértelműnek gondolta a költő tisztá, és egyetlen szerelmét: Lillát, azaz Vajda Juliannát.

LAPSZEMLE

Magyar vonatkozások a FISAE Newsletterben

A nemzetközi ex libris életről rendszeresen hírt adó dán Klaus Rödel a *FISAE Newsletter* 2023. októberi és novemberi számaiban (321., 329., 330.) magyar vonatkozásban többször is tudósított Vasné dr. Tóth Kornélia művelődéstörténeti, elsősorban ex libris kutatói, szakírói tevékenységéről. Kiemelte doktori disszertációját, és utalt a témában eddig megjelent 400 feletti cikkére, tanulmányára. Könyvei közül az *Ex libris és képkultúra. Modern magyar ex librisek* (2016) című albumot és a *Múltunk neves ex libris gyűjtői* (2019) című lexikont hozta példának. Az Országos Széchényi Könyvtár blogján 2023. novemberben a 40. részénél tartó *Ex libris gyűjtők, gyűjtemények* című sorozatát is méltatta, bemutatva a Katona Gáborról szóló írást, képekkel. A könyvtár 2023-ban elinduló *Könyvjegytár* (<https://konyvjegytar.oszk.hu/>) tartalomszolgáltató oldalára is felhívta a nemzetközi olvasóközönség figyelmét, mely ugyancsak Kornélia munkáját dicséri. A *FISAE Newsletter* 330. számában Kornélia munkásságának részletes bemutatása mellett ex libris gyűjteményéből, a nevére szóló könyvjegyekből is szerepeltetett jó néhányat (a grafikusok közt Vén Zoltán, Molnár Icsu István, Havasi Tamás, Réti András, Kopolcsi Kovács Csaba stb.), így terjesztve a világ felé a magyar ex libris hírét. A lapszámok elérhetők itt: https://www.exlibris-austria.at/08_fisae.html.

Gratulálunk az ex librisek elhivatott kutatójának a külföldi figyelemért!

Forrás: *FISAE Newsletter* 321., 329., 330. sz.

Réti András, X3, 88×125 mm, 2020

(International Federation of Ex-Libris Societies /FISAE/
Ex Libris Társaságok Nemzetközi Szövetsége)

Úri passzió

Interjúregény Arató Antallal

Dr. Arató Antal évekig volt egyik szerkesztője újságunknak. Sokan tisztelik szerénységéért, széleskörű műveltségéért, a kisgrafika iránti elkötelezettségéért.

Az *Úri passzió* című könyv megrendelhető a vesszoparipakiado@gmail.com címen

Hobbi? Műgyűjtés?

Fiatal koromban különös, érdekes könyvekkel ismerkedtem meg Szommer István könyvkötő barátomnál. Sokan hozták hozzá könyvtáruk féltett kincseit, s kérték, hogy a mester őrizze meg régi szépségüket. Ezekben a könyvekben találkoztam először „Ex libris” szövegű kis címkékkel. Nyomdász lévén, a különböző technikákat jól ismertem, de hogy ezeket gyűjtik, rendszerezik, kiállítják, nem tudtam. Akkor még nem gondoltam, hogy egy életre szóló szenvedéllyé válik, melyet többek között Arató Antalnak köszönhetek. Ma már tiltakozom az ellen, hogy az ex libris vagy alkalmi kisgrafika gyűjtést a „hobbi” gyűjtőfogalom alá sorolják. A művészi kisgrafikák egybegyűjtése és rendszerezése sokkal inkább érdemli a „műgyűjtés” megjelölést.

Stokinger József

FISAE világtalálkozó 2024 októberében Mallorca szigetén

A SPANYOLOK ÁLTAL RENDEZENDŐ NEMZETKÖZI ESEMÉNY

immár hivatalosan is meghirdetésre került:

2024. OKTÓBER 1-6.

Jelentkezési határidő: **2024. május 30.**

Fenti dátumig kell befizetni a részvételi díjakat: cserét biztosító jegy: **185 euró**; kísérő jegy: **150 euró**

A részvételi díj nem tartalmazza a szállás költségét, de a rendezvény összes kulturális programját, valamint a kirándulásokat igen (Miró Alapítvány, Artasena Könyvtár, Binissalem, és sok-sok tematikus kiállítás, gálavacsora).

A szervezők által ajánlott hotel az ALUA LEO Hotel, ahol az 5 éjszakára egy szoba foglalása: 450 euró ez a reggelit tartalmazó kedvezményes szobaár.

Aki segítséget szeretne kérni a részvétel elküldéséhez,

KERESSE DR. TEBELI IZABELLÁT.

tebiza@freemail.hu

Jelentkezési lap is nála igényelhető.

A szervezők a kongresszushoz kapcsolódó pályázatot is hirdettek, a pályaművek beérkezési határideje:

2024. JÚNIUS 15.

Postacím: CONTRATALLA.ART

Carrer de Santa Anna, 16

43003 Tarragona

BEMUTATKOZIK

Palásti Erzsébet

grafikus és festőművész

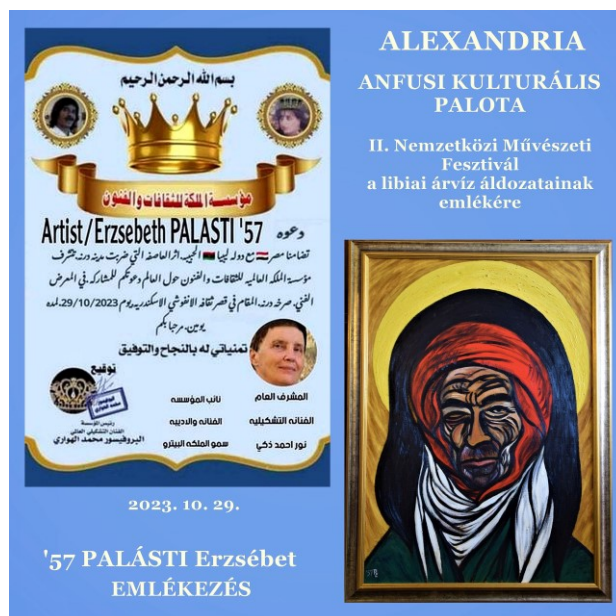
1. rész

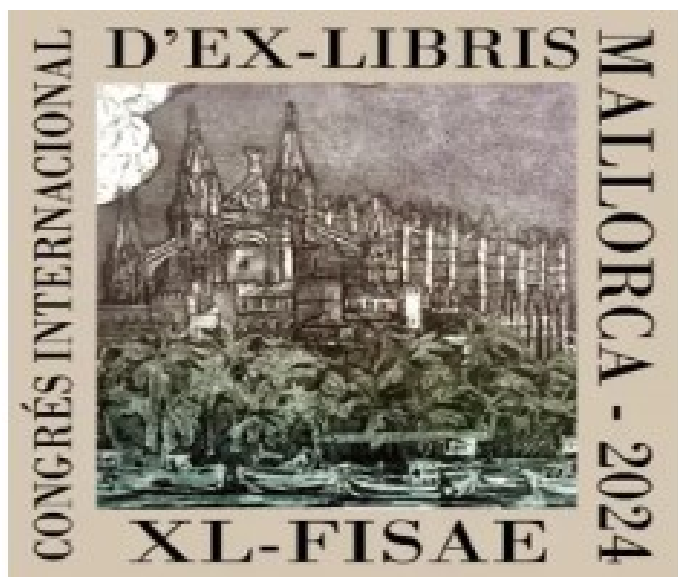
Születésem helye meghatározó számomra. Édesanyám Dr. Palásti Józsefné Budapesten a Hősök terén álló országos kiállítási intézmény, a Múcsarnok dolgozója volt, mint a kiállítások lebonyolításáért felelős csoport vezetője. Fiatal éveitől nyugdíjba meneteleig ismerte a kortárs művészeket és segítette őket. Ikerbátyámmal itt születtünk meg Budapesten 1957. június 5.-én. Ő orvos lett – Dr. Palásti István kardiológus főorvos – testvéri szeretete sokat jelent számomra. A műcsarnoki háttér nehéz tehernek bizonyult tanulmányaim során. Mindig be kellett bizonyítanom, hogy saját munkám és tehetségem révén haladok előre tanulmányaimban. Megtanultam tűrni, akarni és küzdeni saját céljaimért. A művészeti középiskola eredményes elvégzése után dolgozni mentem egy építészeti Tervező Irodába, mert akkor még Belsőépítésznek készültem, mivel életemre Édesapám is erősen hatott építész szakmájával. Mellette már gyerekként mérnöki tervek rajzoltam és szerkesztettem, így azonnal szerkesztőnek léptettek elő az építészek. Azonban hamar rájöttem, hogy ez a pálya mégsem nekem való, mivel megéreztem, hogy én valójában a feladat rajzi részét imádom, de építkezésekre járni nem szerettem. Így pályamódosítást hajtottam végre és felvettek az akkor még Magyar Képzőművészeti Főiskola /ma Egyetem/ sokszorosító grafika szakára makszimális pontszámmal 1978-ban. Akkor már szabadkézi rajzban megítélésem szerint erős voltam, állandóan képeztem magam tanfolyamokon és egyénileg is. Az építészeti rajz szerkesztettsége is kedvezett, mivel a Főiskolán mesterem König Róbert grafikusművész mellett megtanultam a fametszést és a fegyelmezett munkához a fenti szemlélet hozzásegített. A Diploma évében – 1982-ben kisgrafikai fametszet sorozatommal megnyertem az Európa Könyvkiadó díját, mely megjelentetéssel is járt. Ez évben Kitüntetéssel Diplomáztam és Mestereim elismerése jeléül elvégeztem a 3 év Művészképzőt is. Ezekben az években számos pályázaton vettem részt sikerekkel, díjakkal. Fiatal művészként Kondor Béla díjat és Derkovits ösztöndíjat kaptam 3 évre. Később kiállítási díjakat is. A Hajdúsági Nemzetközi Művésztelepen Nívó díjban részesültem. Elismerésük további jeleként elküldtek Észak-Svédországba egy Nemzetközi Grafikai Művésztelepre, ahol egyedül képviseltem hazámat. Szíta nyomással alkottunk és kísérleteztünk kiválóan felszerelt műhelyben és lehetőségek között. Itt munkáimat a legjobbnak minősítették és ismerték el. Nagyon megható volt számomra, mert a díszünnepségen külön és elsőként kiemelték hazámat munkáim elismeréseként. Ez életem egyik legboldogabb pillanata volt, ma is erőt ad és büszkeséggel tölt el. További 10 napig a vendégük voltam és vittek mindenfelé,

segítettek az ismeretekben, támogattak. Közben teltek az évek. Művészeti szakközépiskolában is tanítottam rajzot, ábrázoló geometriát, színtant, kalligráfiát és művészettörténetet mind a 4 évfolyamban. Azonban soknak bizonyult ennyi teher és inkább az illusztrációban találtam meg a hangomat a megélhetés terén. A kiállításokon mind hazai mind nemzetközi vonalon egyaránt helyt álltam. A Nemzeti Kulturális Alap több alkalommal támogatott, Eötvös ösztöndíjban is részesültem. Grafikai díjakban több alkalommal is. Nemzetközi Mini Kiállításon különdíjat kaptam. Nemzetközi Illusztrációs Biennálén is szerepeltem, így Japánban, Frankfurtban, Bolognában, Amerikában, Angliában. Közben egyéni hangomra is rátaláltam, így a sokszorosító technikák mellett meghatározó lett számomra az egyedi tusrajz, amiben az építészeti vénám is megszólalhatott. Legfontosabb ilyen sorozatom címe: „Ég és Föld között”. Közel 40 db rajz 50 cm nagyságban és bemutatásukhoz jelentős segítséget kaptam festő Mesteremtől: Kokas Ignác Kossuth díjas festőművésztől. Ő pártfogásával mellém állt, tiszteletével segített lelkileg is, művészileg is. Hatásaképpen a festészet is belépett az életembe és ma már így is ismernek, például Erdélyben is. Festményemmel szerepeltem a kolozsvári Klikk Art Centrum online tárlatán és a Zilahi Múzeumban, ahol elismerő oklevélben részesítettek festményem és munkásságom alapján. Eddig 382 csoportos kiállításon vettem részt Magyarországon és külföldön a legfontosabb fórumokon, kiállító terekben, biennálén. A Világban számos nemzetközi kiállításon szerepeltem. Munkáim szerepelnek Közgyűjteményekben, Múzeumokban, Minisztériumokban és magán gyűjteményekben. Eddig 23 egyéni kiállításom volt, de nemcsak Magyarországon, hanem Erdélyben is. 22 éve vagyok tagja a kézdivásárhelyi Nemzetközi Incitato Tábornak. Az ő ajánlásukra lett egyéni kiállításom a Székely Nemzeti Múzeumban. Következménye lett a Magyarok Világszövetségében rendezett egyéni kiállításom az ő támogatásukkal. Tagja vagyok még a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, a Magyar Grafikusművészek Szövetségének, a Magyar Illusztrátorok Társaságának és a Kisgrafika Barátok Köre Egyesületének. Az ő Hatvani Kisgrafikai Tárlatukon is Elismerő díjban részesültem. 2019-ben nagy megtiszteltetés ért, mivel a MANK által kiírt országos és össznemzeti Ady 100 – Ady arcai című pályázaton képzőművészeti kategóriában I. díjban részesültem. Készítettem rézkarcokat és linómetszeteket is kis és nagy méretekben egyaránt.

Nagymamám révén Balatonboglár is szülőföldem. Az ő emlékének állítottam emléket a boglári Kápolnában rendezett egyéni kiállításommal az ő támogatásukkal. A következő egyéni kiállításom Kiskunhalason nyílt a Múzeumban a Berki Viola Alapítvány támogatásával, mivel 2019-ben én nyertem meg az Alapítvány pályázatát. A Kisgrafika Baráti Körének művészeti írója Vasné Dr. Tóth Kornélia művelődéstörténész nyitotta meg, aki a Magyar Országos Széchenyi Könyvtár tudományos kutatója is.

Folytatjuk

Sepsiszentgyörgy/Csíkszereda

A Kovászna, Hargita és Maros megyék tanácsai, valamint a Kovászna Megyei Művelődési Központ, a Csíki Székely Múzeum, a Gyergyószárhegyi Kulturális és Művészeti Központ és a Maros Megyei Múzeum pályázatot hirdet a 8. Székelyföldi Grafikai Biennálén való részvételre. Politikai megosztottság, társadalmi egyenlőtlenség, háborúk, klímaváltozás, természeti katasztrófák. Az utóbbi években a világban zajló, számos geopolitikai történet és ökológiai jelenség arra készítetett, hogy a kollektív jelen- és jövőképpünket komolyabb vizsgálat alá helyezzük. Megvizsgáljuk, hogy mi történik akkor, amikor egy viszonylagos társadalmi, politikai vagy természeti egyensúly megbillen. Megbomlani látszik az az állapot, amelyben az ellentétes hatások, körülmények vagy törekvések már nem egyenlítik ki egymást. Ugyanilyen fontos kérdés az egyéni lélek belső kiegyensúlyozott, nyugodt állapota vagy annak hiánya is. A G8 az egyensúly megtartásában az egyéni és kollektív felelősség vállalást, hiányának helyreállításában az alkotó és a művészet társadalmi szerepvállalásának fontosságát hangsúlyozza. A 8-ik Székelyföldi Grafikai Biennálé az egyensúly jelentőségének és ezzel szemben a hiányának kérdéseire vár vizuális interpretációkat oly módon, hogy a művészi szándék az alkotói attitűd által a kép jellegének társadalmi szerepére fókuszáljon. A szervezők mindazon alkotók jelentkezését várják, akik a kortárs grafika eljárásainak megújító szándékával a jövőnek üzennek és az így létrehozott lehetséges válaszok által, a kritika tükrét tartják korunk össztársadalma elé.

A pályázat részletei itt találhatóak az interneten:
<https://palyazatok.org/8-szekelyfoldi-grafikai-biennale-palyazat/>

További levelezési cím:

grafikaibienale@gmail.com

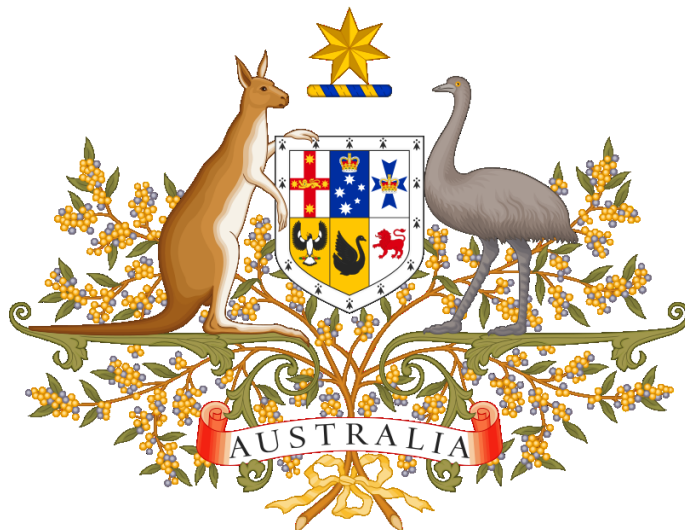
NEVEZNI KIZÁRÓLAG WEBES FELÜLETEN,

az online űrlapon keresztül lehetséges:

www.gbiennial.ro e-mail címen kérhet segítséget.

A digitális reprodukciók beküldésének határideje:

2024. március 25.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

22ND ANNIVERSARY
 12TH INTERNATIONAL BIENNIAL
COMPACT PRINTS

CALL FOR SUBMISSIONS

IN TRADITIONAL + DIGITAL PRINT MEDIA.
 FULL DETAILS + REGISTER NOW:

WWW.UMBRELLA.ORG.AU/CP-APPLY

DEADLINE 5PM FRIDAY 31 MAY 2024

EXHIBITION

21 JUNE -
 21 JULY 2024

+

RECEIVE AN

EXCHANGE

PRINT FROM A
 FELLOW PARTICIPANT

AUCTION

FUNDRAISER
 FOR UMBRELLA

UMBRELLA STUDIO CONTEMPORARY ARTS

408 Flinders St, Gurambilbarra (Townsville) QLD | admin@umbrella.org.au
 4772 7109 | Image: Barbara Pierce, Group (detail), 2022, Inkjet on
 Hahnemuele, 12 x 12cm, edition of 4.